

Evropský parlament
Generální ředitelství pro vnitřní politiky
Ředitelství pro strukturální politiku a politiku soudržnosti

Výzkum pro výbor CULT (Kultura a vzdělávání)

Evropská strategie pro mnohojazyčnost: přínosy a náklady.

(k dispozici v angličtině

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf))

Generální ředitelství pro vnitřní politiky
Odbor politiky B: strukturální politika a politika soudržnosti
Kultura a vzdělávání

Výzkum pro komisi CULT – Evropská strategie pro mnohojazyčnost: přínosy a náklady.

Tento dokument si vyžádala Komise Evropského parlamentu pro kulturu a vzdělávání.

Autor (autoři):

Michele Gazzola, Výzkumná skupina pro jazyky a ekonomii („REAL“, Katedra eucation Studies of Humboldt-Universität zu Berlin, a Institut pro etnická studia, Lublaň, Slovinsko.

Odpovědný správce:

Parlamentní administrátor pro výzkum: Miklós Györffi

Projektová a publikační pomoc: Jeanette Bell

Odbor politiky B: Strukturální politika a politika soudržnosti Evropský parlament

B-1047 Brusel

E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Jazykové verze: původní EN

O redaktorovi:

Chcete-li kontaktovat tematickou sekci nebo se přihlásit k odběru měsíčního zpravodaje, napište na adresu:

poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rukopis byl dokončen v říjnu 2016. © Evropská unie, 2016

Původní tisková verze: ISBN 978–92–823–9557–8 DOI: 10.2861/437739 QA-02–16–689-EN-C

Originální PDF ISBN 978–92–823–9558–5 doi: 10.2861/491411 QA-02–16–689-EN-N

Originál dokumentu je k dispozici na internetové adrese:

<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

**Překlad Francouzsky Pierre Dieumegard
pro Evropu-demokracii-Esperanto**

Překlad nebyl proveden překladateli, kteří jsou kvalifikovaní a financovaní Evropskou unií. Může (pravděpodobně) obsahovat chyby, ale má také některá další vysvětlení, která usnadní porozumění francouzským čtenářům, zejména francouzským.

Jeho cílem je umožnit většímu počtu občanů a obyvatel Evropské unie porozumět dokumentům vytvořeným Evropskou unií (a financovaným z jejich příspěvků).

Je to ilustrace potřeby mnohojazyčnosti v Evropské unii: bez překladů je velká část obyvatelstva z debaty vyloučena.

Pro spolehlivé překlady by esperantský mezinárodní jazyk byl velmi užitečný díky své jednoduchosti, pravidelnosti a přesnosti.

Na internetu:

Evropská federace-Demokratio-Esperanto: <http://e-d-e.org/> nebo <http://demokratio.eu>

Evropa-Demokracie-Esperanto (Francie): <http://e-d-e.cs/> contact@e-d-e.fr

Vezměte prosím na vědomí:

Za názory vyjádřené v tomto dokumentu nese výlučnou odpovědnost autor a nemusí nutně představovat oficiální postoj Evropského parlamentu.

Rozmnožování a překlady pro nekomerční účely jsou povoleny za předpokladu, že je uveden zdroj, vydavatel je informován a vydavatel obdržel kopii.

Shrnutí:

Tato zpráva představuje různé výsledky výzkumu jazykové ekonomie, které se zabývají výhodami a nevýhodami mnohojazyčnosti v hospodářství, společnosti a institucích Evropské unie. Tyto výsledky poskytují obecný, i když zjevně omezený obrázek o potřebách jazykové politiky v současném evropském mnohojazyčném prostředí. Z tohoto hlediska posuzujeme význam obecných cílů a doporučení Evropské strategie pro mnohojazyčnost (EMS). Kromě toho shrnujeme dostupné důkazy o opatřeních a opatřeních přijatých Komisí za účelem uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství a pokud možno předkládáme údaje o jejich výhodách a nevýhodách.

Obsahová tabulka

- 1 MŠ a jazyková politika EU 9
  - 1.1 Cíle STH 9
  - 1.2 Definice nákladů, přínosů a relevance zacházení jako v tržním hospodářství 13
- 2 Vícejazyčný evropský kontext 18
  - 2.1 Mnohojazyčná ekonomika 19
    - 2.1.1 Jazykové dovednosti jako forma lidského kapitálu 19
      - 2.1.1.1 Rozdíly příjmů 19
      - 2.1.1.2 Sazby sociálních výsledků 22
      - 2.1.1.3 Zaměstnatelnost 22
    - 2.1.2 Příspěvek jazyků k HDP a obchodu 23
    - 2.1.3 Jazyková politika a inovace 24
  - 2.2 Vícejazyčná společnost 25
    - 2.2.1 Mobilita, začlenění a vzorec „Maďarština +2“ 26
    - 2.2.2 Integrace migrantů 32
  - 2.3 Mnohojazyčné instituce 32
    - 2.3.1 Účinnost a spravedlnost jazykového režimu EU 32
    - 2.3.2 Evropská mnohojazyčnost po brexitu 36
- 3 Provádění statusu tržního hospodářství 38
  - 3.1 Sociální soudržnost, mezikulturní dialog a evropská integrace 39
  - 3.2 Celoživotní jazykové vzdělávání 40
  - 3.3 Zaměstnatelnost a konkurenceschopnost 43
  - 3.4 Podpora jazykové rozmanitosti prostřednictvím překladu 45
  - 3.5 Vnější rozměr mnohojazyčnosti 47
- 4 Závěry 51
- 5 Odkazy 55
- 6 Přílohy 61
  - 6.1 Úroveň vzdělání podle ISCED/ISCED 2011 61
  - 6.2 Odpovědi mezi úrovněmi ISCED 2011 a ISCED 1997 61
  - 6.3 Dovednosti v angličtině mezi občany EU ve věku 15 let a více, 2012 62
  - 6.4 Míra vyloučení jazyka v 25 zemích EU, rezidenti ve věku 25–64, 2013 63

Seznam zkratek:

AES Průzkum vzdělávání dospělých = průzkum vzdělávání dospělých
ADR Absolutní (jazyková) míra odejmutí volebního práva = absolutní míra vyloučení jazykových práv
Criiti Caribbean Research Institute for Translation and Interpretation = Karibik – Výzkumný ústav pro překlady a tlumočení v Karibiku
Společný referenční rámec CEFR pro jazyky = společný referenční rámec pro jazyky (evropský)
Intenzivní jazykové kurzy EILC Erasmus = intenzivní jazykové kurzy Erasmus
EMCI European Masters in Conference Interpreting = evropský magisterský titul v konferenčním tlumočení
EMT Evropský magisterský titul v oboru překladu = evropský magisterský titul v oboru překladu
Evropská patentová úmluva EPC = Evropská patentová úmluva
Evropský patentový úřad EPO = Evropský patentový úřad
ESF Evropský sociální fond = Evropský sociální fond
Evropská strategie pro mnohojazyčnost ESM = evropská strategie pro mnohojazyčnost
Evropská dobrovolná služba EDS = Evropská dobrovolná služba
Sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj 7. RP = 7. rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj
Mezinárodní výroční zasedání IAMLADP o jazykových ujednáních,
Dokumentace a publikace = výroční mezinárodní zasedání o jazykových ujednáních
IATE Interaktivní terminologie pro Evropu = Interaktivní terminologie pro Evropu
Práva duševního vlastnictví = práva duševního vlastnictví
ISCED Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání = mezinárodní klasifikace typu vzdělávání (ISCED)
LILAMA jazyková politika pro trh práce = jazyková politika pro trh práce
Webová platforma LindWeb Jazykový průmysl: jazykový průmysl Webová platforma
LLP Program celoživotního učení = Program celoživotního učení
LPP Jazyková politika a plánování Jazyková politika a plánování
OLS Online jazyková podpora = Online jazyková podpora
MT@EC Strojový překlad pro orgány veřejné správy = strojový překlad pro orgány veřejné správy
Pimlico Podpora, implementace, mapování jazykových a mezikulturních komunikačních strategií v organizacích a společnostech = propagace, provádění, mapování jazykových a mezikulturních komunikačních strategií v organizacích a podnicích
RDR Relative (lingvistická) sazba disenfranchisement = relativní výlučnásazba práv (lingvistická)
Malé a střední podniky = malé a střední podniky (MSP)
Voll Vocationally-oriented Language Learning = odborné vzdělávání jazyků
VTS Návštěvní Překladař Schéma = host překladař program.

Index tabulek

Tabulka 1: rozdíly v příjmech ve Švýcarsku (muži). Procentní výsledky 20

Tabulka 2: ceny za jazykové dovednosti v různých evropských zemích. Procentní výsledky 21

Tabulka 3: Sociální návratnost výuky cizích jazyků ve Švýcarsku (muži) 22

Tabulka 4: Evropští občané se prohlašují, že jsou schopni vést konverzaci alespoň ve dvou jazycích jiných, než je jejich mateřský jazyk. Procentní výsledky 27

Tabulka 5: míra jazykových vyloučení v EU. Procentní výsledky 34

Tabulka 6: míra jazykových vyloučení v EU po brexitu. Procentní výsledky. 37

Tabulka 7: Shrnutí činností Evropské komise při provádění systému tržního hospodářství
49

Seznam ilustrací

Obrázek 1: Hodnotící kritéria a politický cyklus 15

Obrázek 2: procento žáků, kteří se v EU učí alespoň dva cizí jazyky, 2000–2010 (zdroj: Evropská komise, 2012c:39) 28

Ilustrace 3: procento žáků studujících angličtinu, francouzštinu a němčinu na úrovni ISCED/ISCED 3 (obecné vyšší sekundární vzdělání = střední škola), 2005–2010, zdroj: Evropská komise (2012 c: 40) 30

Obecné shrnutí

Souvislosti a cíle:

Evropská strategie pro mnohojazyčnost (ESM) má tři obecné socioekonomické cíle: podpora mobility pracovních sil na jednotném trhu, zaměstnatelnost a růst v Evropě, posílení sociální soudržnosti, začlenění migrantů do mezikulturního dialogu a účinné a inkluzivní řízení vícejazyčné komunikace v nadnárodní demokracii. Podpora celoživotního studia jazyků a podpora překladu a tlumočení jsou způsoby, jak těchto cílů dosáhnout. Tato zpráva poskytuje obecné posouzení relevance zacházení jako v tržním hospodářství. Zkoumáme vztah mezi cíli strategie a problémy, které má STH řešit.

Takové posouzení se provádí s ohledem na empirické a teoretické výsledky akademické literatury v jazykové ekonomii. Tyto výsledky poskytují obecný, ale omezený obraz o potřebách jazykové politiky v současném mnohojazyčném evropském prostředí. V této souvislosti posuzujeme relevanci celkových cílů a doporučení STH. Není-li politika relevantní, není pravděpodobné, že by přinesla prospěch společnosti. Tato zpráva se zabývá opatřeními Komise k uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství. Zpráva shrnuje důkazy, které jsou pro tyto akce k dispozici, a pokud je to možné, předkládáme údaje o jejich výhodách a nevýhodách. Tato diskuse zdůrazňuje cíle, které mohou potenciálně vyžadovat větší podporu, a druh údajů a informací potřebných ke zlepšení monitorování provádění STH.

Výsledky:

Prvním obecným cílem STH je podporovat mobilitu pracovních sil na jednotném trhu, zaměstnatelnost a růst v Evropě. Empirický výzkum v různých zemích ukazuje, že znalost cizích jazyků přináší jednotlivcům ekonomický přínos, pokud jde o pozitivní rozdíly v příjmech. Velmi dobré jazykové dovednosti jsou odměňovány jasněji než omezené jazykové dovednosti. Angličtina má na evropském trhu práce nespornou ekonomickou hodnotu, není však jediným jazykovým přínosem, do kterého lze investovat; v některých souvislostech mohou být dovednosti v jiných jazycích odměňovány lépe než angličtina. To ukazuje význam výuky a učení ve více než jednom cizím jazyce v souladu s doporučeními Evropské rady shrnutými ve formulaci „mateřský jazyk + dva cizí jazyky“ (MT+2 = LM+2). Pozitivní míra sociální ziskovosti ve výuce cizích jazyků ukazuje, že studium jazyků je pro společnost jako celek hodnotnou investicí. Ačkoli význam znalostí cizích jazyků pro zaměstnatelnost je zdůrazněn v různých dokumentech EU, empirické důkazy podporující toto tvrzení jsou stále předčasné. Některé studie ukazují, že jazykové dovednosti přispívají k hrubému domácímu produktu (HDP), ale bohužel se žádná z těchto studií netýká zemí EU. Znalost jazyka (jazyků) hostitelské země má pozitivní dopad na pracovní příjem migrantů a jejich zaměstnatelnost. Přítomnost jednoho nebo více běžných jazyků výrazně zvyšuje obchodní toky mezi zeměmi. Pokud jde o vztah mezi jazykovými a technologickými inovacemi, bylo prokázáno, že jazyková politika má dopad na rozdělení nákladů, které inovativním podnikům vznikají při ochraně práv duševního vlastnictví, zejména patentů.

Podpora studia jazyků s cílem prosazovat vnitroevropskou mobilitu a prosazovat začlenění do hostitelské země je cílem STH. Empirické důkazy potvrzují tvrzení, že studium jazyků usnadňuje mobilitu. Mluvení jazykem hostitelské země zvyšuje migraci do této země téměř o pět. Kromě toho může začlenění usnadnit studium úředního jazyka hostitelské země. Dobré a velmi dobré znalosti cizích jazyků však v EU ještě nejsou normou. Pouze čtvrtina evropských občanů tvrdí, že umí mluvit alespoň dvěma cizími jazyky. Tento procentní podíl

zůstal mezi lety 2001 a 2012 prakticky konstantní. Snadnost v angličtině není univerzální „základní znalost“ v Evropě: pouze 7 % evropských občanů prohlašuje, že umí mluvit anglicky jako cizím jazykem na velmi dobré úrovni. Střední a základní úrovně jsou mnohem rozšířenější. Obecně řečeno, jazyková politika založená na vzorci LM+2 nebo na podpoře jediného automobilového jazyka nemůže vyřešit napětí mezi mobilitou a začleněním, protože dostatečně neřeší problém nepředvídatelnosti možností mobility jednotlivců. Na podporu a usnadnění mobility a začlenění mohou být zapotřebí další opatření na evropské a vnitrostátní úrovni. Studium jazyka před odchodem do zahraničí a/ nebo bezprostředně po příjezdu do hostitelské země by mělo být dostupnější a levnější. Mělo by být podporováno poskytování vícejazyčných veřejných služeb a správních formulářů v několika jazycích. To zdůrazňuje význam překladu a tlumočení při řízení vícejazyčné komunikace v Evropě.

Třetím obecným cílem STH je podporovat mnohojazyčnost v orgánech EU. Mnohojazyčnost je nejúčinnějším jazykovým režimem pro předávání informací občanům EU. Procento osob, které by byly vyloučeny, pokud by angličtina byla jediným úředním jazykem v EU, by se pohybovalo v rozmezí 45 % až 80 % v závislosti na použitých ukazatelích a údajích. Tříjazyčná politika založená na angličtině, francouzštině a němčině by vyloučila 26–50 % dospělých obyvatel EU. Procento vyloučených osob je výrazně vyšší v jižní a východní Evropě. Navíc ekonomicky a sociálně znevýhodnění jedinci mají menší pravděpodobnost, že budou hovořit cizími jazyky, a proto hrozí, že budou postiženi, pokud EU přestane používat jejich mateřský jazyk nebo jazyk primárního vzdělávání. Z tohoto hlediska mnohojazyčnost přispívá k sociální soudržnosti. Je třeba poznamenat, že k vyloučení by vedlo nejen obecné snížení počtu jazyků; i omezení stávajících oblastí používání úředního jazyka má podobné účinky (např. na internetových stránkách Evropské komise). Míra jazykového vyloučení spojená s jednojazyčnou a/nebo trojjazyčnou politikou se po vystoupení Spojeného království z EU zvýší. To zdůrazňuje význam mnohojazyčného přístupu k vnější komunikaci EU.

Závěrem lze říci, že tři cíle stanovené v STH jsou jednoznačně vhodné, protože jsou v souladu s problémy, jimž má strategie čelit. Tržní hospodářství by proto mělo občanům EU a evropskému hospodářství přinést různé výhody. Bylo by možné učinit více pro zmírnění napětí mezi mobilitou a začleněním.

Druhá část této zprávy analyzuje opatření přijatá Komisí za účelem uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství. Existují tři druhy takových opatření. Prvním cílem je shromáždit velmi užitečné údaje o znalostech cizích jazyků žáků a studentů (např. první evropský průzkum jazykových dovedností) a údaje o jazykových dovednostech dospělých (např. průzkum Eurobarometr a průzkum vzdělávání dospělých). Druhým souborem iniciativ je zveřejňování dokumentů, internetových stránek a zpráv, jejichž cílem je zvýšit povědomí o přínosech jazykové rozmanitosti a studia jazyků ve společnosti a hospodářství. Nedostatek explicitních ukazatelů výsledků nám však znemožňuje posoudit konečné účinky a rozsah těchto iniciativ. Třetí typ opatření spočívá v přímé finanční podpoře studia jazyků prostřednictvím programu celoživotního učení a Evropského sociálního fondu. Program celoživotního učení financoval různé projekty zabývající se jazykovým vzděláváním, avšak nedostatek jasných ukazatelů výsledků neumožňuje posoudit účinnost a nákladovou efektivnost těchto projektů. Evropský sociální fond byl využíván k jazykovému vzdělávání zaměřenému na zlepšení zaměstnatelnosti a integrace přistěhovalců, ale nebyl zveřejněn žádný přesný výpočet, který by vyčíslil výši finančních prostředků investovaných pro tento účel a odhad dosažených účinků. Bylo provedeno

několik iniciativ na podporu vnějšího rozměru mnohojazyčnosti.

Obecně platí, že informace o nákladech a účinnosti programů EU a opatření pro dosažení souladu se statusem tržního hospodářství nejsou úplné. Ukazatele pro hodnocení výsledků jazykové politiky by měly být vymezeny explicitněji. Větší pozornost by měla být věnována hodnocení konečných účinků programů zaměřených na zlepšení jazykových dovedností studentů a dospělých. Velká pozornost by měla být věnována soudržnosti mezi STH a dalšími politikami EU, které by mohly mít dopad na jazykovou rozmanitost a uplatňování vzorce LM+2, zejména ve vysokoškolském vzdělávání.

1 MES a jazyková politika EU

Hlavní výsledky:

- „Zlatý věk“ mnohojazyčnosti byl obdobím 2007–2010. Po roce 2014 nebyla mnohojazyčnost jednou z priorit Komise.
- Současný nedostatek pozornosti mnohojazyčnosti není opodstatněný.
- Evropská strategie pro mnohojazyčnost (ESMS) má tři hlavní socioekonomické cíle: 1) posílení sociální soudržnosti, integrace migrantů a mezikulturní dialog, 2) podpora mobility pracovních sil na jednotném trhu, zaměstnatelnost a růst v Evropě, 3) účinné a inkluzivní řízení vícejazyčné komunikace nadnárodní demokracií.
- Podpora celoživotního studia jazyků a podpora překladu a tlumočení jsou operativními cíli pro dosažení obecných cílů.

1.1 Cíle MES

Usnesení Evropské rady o evropské strategii pro mnohojazyčnost SEM (Rada Evropské unie 2008 b) je jedním z dokumentů zveřejněných EU, které se zabývají obecnou evropskou jazykovou politikou. Zacházení jako v tržním hospodářství proto nelze zkoumat izolovaně. Existují dva druhy relevantních dokumentů, které odpovídají účelům tohoto dokumentu a které jsou:

úřední dokumenty vymezující obecnou jazykovou politiku EU, jako jsou usnesení Rady, sdělení Komise nebo usnesení Evropského parlamentu. Tyto dokumenty se týkají čtyř oblastí. První oblastí je vzdělávání, zejména jazykové vzdělávání a výuka. Druhá oblast se týká úlohy a významu jazyků pro začlenění, sociální soudržnost, mezikulturní dialog, evropské občanství a jazykovou demokracii. Za třetí, různé dokumenty se zabývají dopadem jazykových dovedností na mobilitu jednotlivců, jejich zaměstnatelnost a konkurenceschopnost podniků. Čtvrtá oblast politiky, která se po roce 2000 stala poněkud okrajovou, se týká podpory menšinových jazyků.

zprávy nebo studie vypracované externími odborníky o několika aspektech jazykové politiky EU.

Kromě toho existují různé úřední dokumenty, zprávy nebo studie, které nepřímo nebo mimochodem odkazují na jazyky nebo jazykovou politiku jako na aspekt dalších témat, jako je integrace dospělých migrantů a jejich dětí, vytvoření evropského patentu s centralizovaným účinkem a vysokoškolské vzdělávání. Nebudeme brát v úvahu otázky týkající se jazykových problémů předložených v Evropském parlamentu, rozhodnutí Soudního dvora nebo evropského veřejného ochránce práv týkající se jazykových problémů a dokumentů, které se zabývají vnitřními charakteristikami jazykové politiky EU, jako jsou ustanovení vymezující její jazykový režim (např. nařízení č. 1/58). Důležité je množství publikovaných dokumentů (přehled viz Gazzola 2016, v tisku). Například v letech 1981 až 2015 zveřejnily orgány a instituce EU přibližně 100 dokumentů patřících do skupiny (a), zatímco v letech 1996 až 2015 vydala EU 70 publikací skupiny b). Shrnutí těchto dokumentů v tomto informačním sdělení není možné ani relevantní. Je však třeba zmínit několik z nich, aby bylo možné sladit usnesení Rady o STH a představit obecný rámec evropské jazykové politiky.

Zlatým věkem mnohojazyčnosti bylo pravděpodobně období 2007–2010. V té době měla Komise plnohodnotného komisaře pro mnohojazyčnost (pan Orban). Během tohoto období byly zveřejněny různé důležité politické dokumenty, včetně zacházení jako v tržním hospodářství. Mimo jiné bychom měli zmínit sdělení Komise *"Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek"* (Evropská komise 2008) *ausnesení Evropského parlamentu* ze dne 24. března 2009 o mnohojazyčnosti (Evropský parlament 2008). To samozřejmě neznámá, že před rokem 2007 nebyla jazyková rozmanitost věnována žádná pozornost. Před rokem 2007 byla mnohojazyčnost výslovnou oblastí politiky evropského komisaře pro vzdělávání, kulturu a mnohojazyčnost (zachovaného panem Figelem v letech 2004 až 2007) a důležitou otázkou na pořadu jednání komisařky pro vzdělávání, kulturu, mládež, sdělovací prostředky a sport (v letech 1999 až 2004 ji zastávala paní Redingová). V letech 1999 až 2007 byly zveřejněny různé důležité politické dokumenty týkající se studia jazyků, například sdělení Komise o *podpoře studia jazyků a jazykové rozmanitosti. Akční plán na období 2004–2006* (2003), „*nováramcová strategie pro mnohojazyčnost*“ Komise (2005) *azávěry Evropské rady* konané v Barceloně v roce 2002, kdy Rada doporučila, aby členské státy kromě mateřského jazyka vyučovaly žáky alespoň dva cizí jazyky (tento vzorec je někdy označován jako „mateřský jazyk +2“ nebo LM+2). Za zmínku stojí pořádání *Evropského horoku jazyků* v roce 2001. Po roce 2010 však byla mnohojazyčnost znovu začleněna do portfolia vzdělávání a kultury (v držení paní Vassiliou) a nakonec zmizela v roce 2014, kdy se ujala funkce komise vedená panem Junckerem. Stručně řečeno, desetiletí od roku 2000 do roku 2010 bylo obdobím, kdy byla jazyková rozmanitost a mnohojazyčnost mnohem viditelnější než dnes. To však neznámá, že mnohojazyčnost a jazyková politika jsou v dnešní Evropě méně důležité a relevantní než v minulosti, právě naopak. K tomuto bodu se vrátím v závěrech.

SEM vyzývá členské státy a Komisi, aby provedly tři druhy opatření. Takové akce jsou někdy zmíněny v jiných úředních dokumentech. Prvním z nich je **posílení výuky jazyků** po celý život (bod 2 SEM). To znamená investovat více zdrojů do výuky jazyků na všech úrovních vzdělávání (tj. povinného, odborného a vysokoškolského vzdělávání), zlepšit příležitosti ke studiu jazyků ve formálním, neformálním a informálním kontextu, podporovat odbornou přípravu učitelů jazyků a zapojit je do mezinárodních výměn. V akademické literatuře o jazykové politice a plánování (LPP = PPL) je to definováno jako *akviziční plánování* (viz Hornberger 2006).

V bodě 5 STH Rada vyzývá Komisi a členské státy, aby **propagovaly jazyky EU po celém světě**. Za tímto účelem Rada doporučuje posílit spolupráci mezi kulturními institucemi v členských státech a posílit spolupráci s organizacemi působícími v oblasti studia jazyků a kulturní a jazykové rozmanitosti. V LPP = PPL se tomu říká *státní plánování*.

V neposlední řadě Rada zdůrazňuje **význam překladatelského průmyslu** a vybízí k opatřením na podporu překladů textů a filmů, odborné přípravy překladatelů a rozvoje vícejazyčných terminologických databází a jazykových technologií¹.

---

¹ Různé příklady programů nebo databází, jako je Kreativní Evropa, interaktivní terminologie pro Evropu (IATE) a systém strojového překladu pro orgány veřejné správy, budou podrobně popsány v oddíle 3.4.

Účelem tohoto informačního dokumentu není diskutovat o třech právě předložených opatřeních, či nikoli v zásadě. Zaměřujeme se spíše na **tři implicitní nebo explicitní obecné cíle tržního hospodářství**. Podpora celoživotního jazykového vzdělávání a podpora překladatelského průmyslu nejsou konečnými cíli STH. To jsou předpoklady pro dosažení dalších obecných sociálně-ekonomických cílů, zejména:

1. Posílení sociální soudržnosti, integrace migrantů a mezikulturní dialog (bod 1)
2. Podpora mobility pracovních sil na jednotném trhu, zaměstnatelnosti a růstu v Evropě (bod 3 SEM);
3. účinně a inkluzivně řídit mnohojazyčnou komunikaci v nadnárodní demokracii (konečná doporučení Komisi).

STH by mělo být posuzováno s ohledem na tyto tři obecné cíle.

Prvním cílem STH je podporovat mnohojazyčnost s cílem „posílit sociální soudržnost, mezikulturní dialog a evropskou integraci“. Tyto pojmy nebyly formálně definovány ani v zacházení jako v tržním hospodářství, ani ve sdělení Komise "*Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek*" (Evropská komise 2008 e). V tomto článku proto přijímáme následující pracovní definice².

Sociální začlenění lze definovat jako proces, kterým mohou lidé s bydlištěm na daném území, bez ohledu na své sociálně-kulturní zázemí, plně využít svůj životní potenciál. Příkladem úsilí o zlepšení sociálního začlenění jsou politiky podporující rovný přístup k veřejným službám a opatření umožňující občanům účastnit se rozhodovacích procesů ovlivňujících jejich život. *Sociální soudržnost* je sousední koncept, který lze definovat jako charakteristiku společnosti, v níž mají všechny skupiny pocit sounáležitosti, účasti, začlenění, uznání a legitimacy. Rada Evropy definuje *mezikulturní dialog* jako „otevřenou a uctívou výměnu názorů mezi jednotlivci a skupinami náležejícími k různým kulturám, která vede k hlubšímu pochopení celkového vnímání druhé“³. Ačkoli neexistuje žádná formální definice *evropské* integrace, můžeme tento pojem interpretovat jako dynamický proces, kterým se EU postupně rozvíjí jako politický celek. Odkazuje na částečnou vzájemnou závislost, která byla postupně rozšiřována z ekonomiky do politických oblastí.

Tyto definice jsou příliš široké a příliš vágní na to, aby byly interpretovány jako konkrétní politické cíle, a měly by být lépe specifikovány (k tomuto aspektu se vrátíme v závěrech). V tomto článku se proto zaměřujeme na konkrétní výklad těchto pojmů, které se objevují v STH a dalších oficiálních prohlášeních o mnohojazyčnosti, jako jsou *závěry Rady ze dne 22. května 2008 o mnohojazyčnosti* (Rada Evropské unie 2008a) a *usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. března 2009 o mnohojazyčnosti* (Evropský parlament 2008).

Posílení sociální soudržnosti, mezikulturního dialogu a evropské integrace může znamenat různé věci. Zaprvé, jazyková integrace dospělých migrantů a jejich dětí je jistě jedním z výslovných cílů STH (viz také *zelená kniha o migraci* zveřejněnou Evropskou komisí 2008b). To neznamená, že by integrace migrantům neměla umožňovat zachovat si jazyk (jazyky) země původu. Za druhé, získávání znalostí cizích jazyků by mělo být možné a přístupné komukoli ve společnosti. Jinými slovy, jazykové dovednosti by neměly být výsadou elity. Znalosti cizích jazyků a jazyková integrace by měly pomoci zabránit vzniku „paralelních komunit“ rozdělených (nebo dokonce segregovaných) jazykovými bariérami v rámci dané společnosti. To platí nejen pro migranty, ale také pro občany EU, kteří se

2 Definice sociálního začlenění a soudržnosti jsou upraveny Oddělením OSN pro sociální politiku a rozvoj <http://undesadspd.org/socialintegration/definition.aspx>

3 viz http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp#P30_3374

stěhují do zahraničí. Jazykové dovednosti usnadňují mezikulturní dialog, protože zvyšují schopnost občanů EU porozumět kultuře ostatních Evropanů (a migrantů), a tím přispívají k evropské integraci.

Druhým obecným cílem STH je „podporovat mobilitu pracovních sil na jednotném trhu, zaměstnatelnost a růst v Evropě“. Mobilita je termín, který odkazuje na různé jevy: i mmigration (*cizinci* vstupující do země), *emigrace* (státní příslušníci opouštějící zemi), *návratová migrace* (státní příslušníci vracející se do země) a *cirkulační migrace* (státní příslušníci pohybující se oběma směry mezi zeměmi)" (Vandenbrande 2006:9). Tento cíl je také velmi obecný, ale je relativně jednodušší definovat a měřit než první. Povšimněte si, že druhý obecný cíl převládá v diskurzu EU o mnohojazyčnosti v posledních 15 letech. Od počátku 21. století jsou projevy EU o studiu cizích jazyků stále více spojeny s dosažením obecných socioekonomických cílů EU, jak jsou definovány *vlisabonské agendě 2000—2010 a v agendě Evropa 2020 (Krzyzanowski a Wodak 2011)*⁴.

To neznamená, že byly opomíjeny kulturní nebo kognitivní aspekty studia jazyků. Oblast působnosti jazykové politiky EU byla naopak rozšířena. Znalosti cizích jazyků jsou stále více vnímány jako forma lidského kapitálu, která může přinést ekonomické výhody jednotlivcům, podnikům i ekonomice jako celku. V komisi Komise "*Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek*" (Evropská komise 2008 e), například jazykové dovednosti jsou prezentovány jako typ kapacity, která přispívá k hospodářské prosperitě, výhoda, která zvyšuje konkurenceschopnost evropských podniků, a forma lidského kapitálu, která může pozitivně ovlivnit zaměstnatelnost občanů. Ve sdělení Komise „*Nový strategický rámec pro mnohojazyčnost*“ (Evropská komise 2005) je zlepšení evropských znalostí cizích jazyků výslovně spojeno s jedním z hlavních cílů evropského projektu, totiž s dosažením plné hospodářské integrace. V tomto dokumentu Komise tvrdí, že "k tomu, aby byl jednotný trh účinný, potřebuje Unie mobilnější pracovní sílu. Dovednosti v několika jazycích zvyšují příležitosti na trhu práce".

V *závěrech Rady o jazykových dovednostech ke zlepšení mobility* (Rada Evropské unie 2010) jsou jazykové kompetence popsány jako "klíčová složka konkurenceschopné znalostní ekonomiky. Znalost cizích jazyků je zásadní kompetencí všech občanů EU a umožňuje jim požívat hospodářských i sociálních výhod volného pohybu v rámci Unie.“ V nedávném sdělení Komise "*Přehodnocení vzdělávání: investice do dovedností ke zlepšení socioekonomických výsledků*" (Evropská komise 2012 f, Evropská komise 2012 d), jazykové dovednosti jsou popsány jako "narůstající význam pro zvýšení úrovně zaměstnatelnosti a mobility mladých lidí"; kromě toho "nízké jazykové dovednosti jsou hlavní překážkou volného pohybu pracovníků. Podniky rovněž potřebují jazykové dovednosti potřebné k tomu, aby mohly působit na globálním trhu. Taková prohlášení mají pádné ekonomické důvody. To bude podrobněji projednáno v příští části.

Třetí cíl STH se týká řízení vícejazyčné komunikace v orgánech EU. Rada vyzývá Komisi, aby „zvláštní pozornost věnovala poskytování informací ve všech úředních jazycích a podpoře mnohojazyčnosti na internetových stránkách Komise“. Toto doporučení odpovídá výše uvedenému doporučení Evropského parlamentu (2008), v němž Parlament zdůrazňuje "potřebu uznání parity mezi úředními jazyky EU ve všech aspektech veřejné činnosti", a závěry Rady z roku 2008 (2008a), v nichž se zdůrazňuje, že "je třeba zachovat jazykovou rozmanitost Evropy a plně respektovat rovnost jazyků. Orgány EU by měly hrát

4 Lisabonská agenda byla plánem, který vypracovala Evropská komise, aby se EU stala „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou udržitelného hospodářského růstu s lepšími a většími pracovními místy a větší sociální soudržností do roku 2010“. Strategie Evropa 2020 je desetiletou strategií pro „inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“ s lepší koordinací vnitrostátních a evropských politik.

klíčovou úlohu při plnění těchto cílů.“ Důraz na význam překladatelského a tlumočnického průmyslu ve STH a na význam jazykového průmyslu částečně souvisí s podporou mnohojazyčnosti ze strany Rady v orgánech EU. EU je ve skutečnosti největším světovým zaměstnavatelem překladatelů a tlumočnicků.

1.2 Vymezení nákladů, přínosů a relevantnosti zacházení jako v tržním hospodářství

Obecně je veřejná politika definována jako "série záměrně soudržných rozhodnutí nebo činností přijatých nebo prováděných různými veřejnými a někdy soukromými subjekty, jejichž zdroje, institucionální vazby a zájmy se liší, s cílem cíleně řešit problém, který je politicky definován jako kolektivní povahy. Tato skupina rozhodnutí a činností vede k formalizovaným akcím více či méně omezující povahy, jejichž cílem je často změnit chování sociálních skupin (jednotlivců), u nichž se předpokládá, že jsou příčinou nebo schopny vyřešit kolektivní problém, který má být vyřešen (cílové skupiny) v zájmu sociální skupiny, která trpí negativními dopady daného problému (konečnými příjemci)" (Knoepfel a kol. 2007:24).

Jazykové politiky lze charakterizovat jako zvláštní typ veřejné politiky, která v konečném důsledku usiluje o změnu jazykového chování dané cílové populace (viz Grin 2003, Gazzola 2014 má k diskusi). Konkrétně je jazyková politika souborem opatření – obecně přijímaných státem, regionálními a místními orgány – s cílem výslovně nebo implicitně ovlivnit korpus, status a získání jednoho nebo více jazyků. Jak je uvedeno v předchozím oddíle, některá opatření nebo akce navrhované ve STH lze považovat za formu plánování statusu a akvizice. Například podpora celoživotního jazykového vzdělávání má za cíl změnit chování jednotlivců zvýšením jejich jazykových dovedností.

Vzhledem k tomu, že celoživotní jazykové vzdělávání a překlady jsou implicitně prezentovány jako prostředek k dosažení dalších obecných sociálně-ekonomických cílů EU, mělo by být posouzení přínosů a nevýhod (nebo „přínosů“ a „nákladů“) systémů tržního hospodářství a jejich distribučních účinků prováděno v souladu s těmito obecnými cíli. Před diskusí o tom, jak lze výhody a nevýhody zacházení jako v tržním hospodářství charakterizovat, je třeba připomenout některé důležité definice.

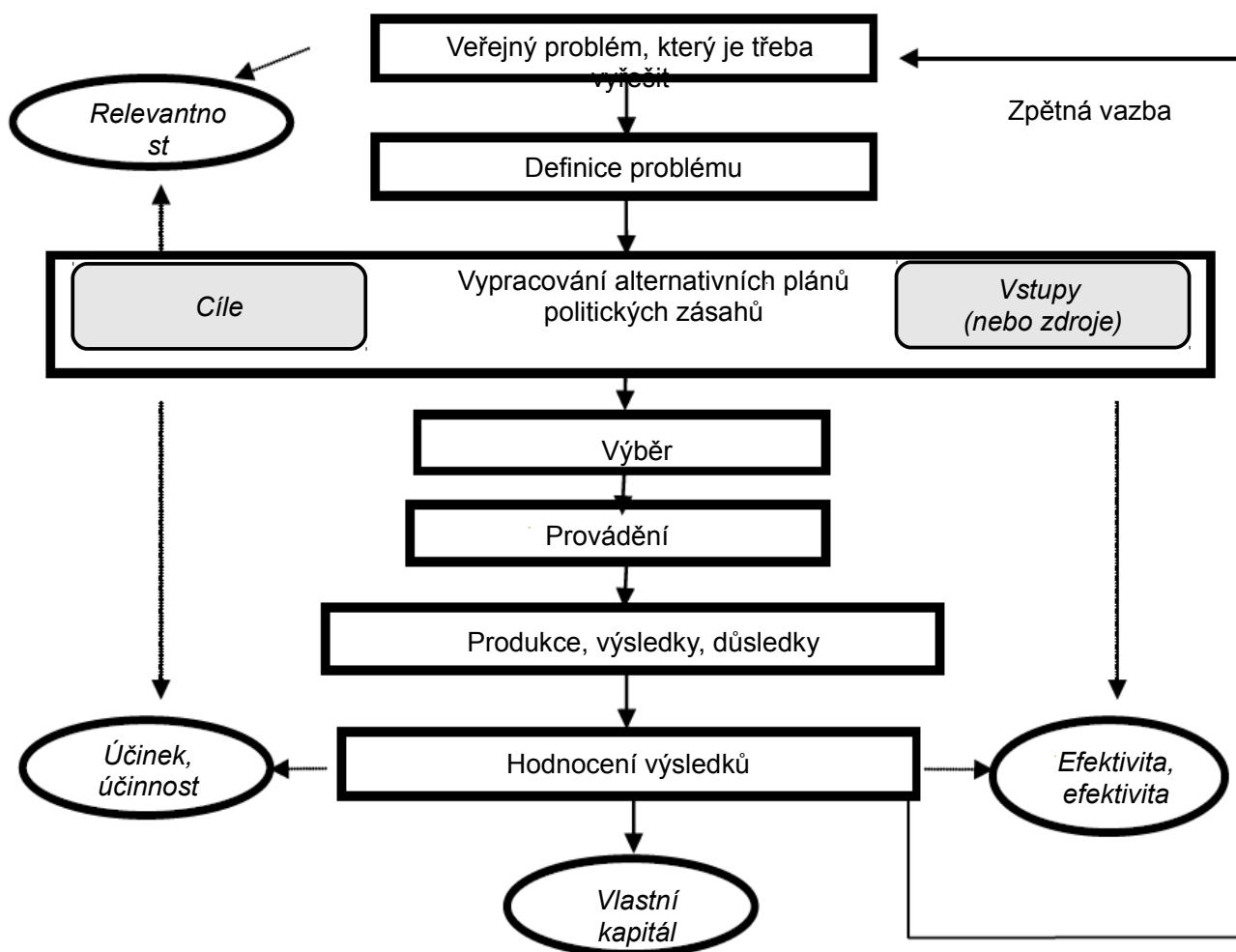
Koncepce a provádění veřejných politik jsou často prezentovány jako cyklus (neboli „politický cyklus“), jehož fáze lze shrnout takto⁵:

- a. vznik a vnímání veřejného problému, který má být vyřešen (např. nedostatek odpovídajících jazykových dovedností na trhu práce, jazykové bariéry, které brání mobilitě),
- b. pochopení a vymezení problému,
- c. formulace a srovnání možných řešení nebo alternativních akčních plánů (např. alternativní způsoby podpory jazykového vzdělávání dospělých),
- D. volba řešení,
- e. provádění,
- F. Výrobky a výsledky
- g. Hodnocení výsledků
- h.(i) -(re)vznik a vnímání problému.

5 viz Gazzola (2014 a: 53–54, citovat Knoepfel et al. 2007) k diskusi.

Hodnocení veřejného pořádku se provádí na základě různých kritérií. Nejdůležitějšími kritérii jsou: *relevantnost*, *účelnost*, *účinnost* (často interpretovaná jako nákladová efektivnost v aplikovaném výzkumu) a *rovnost*. **Relevantnost** se týká posouzení vhodnosti výslovných cílů politiky ve vztahu k problémům, které má řešit. Posouzení **účinnosti** politiky objasňuje, do jaké míry bylo cílů dosaženo. Posouzení účinnosti vyžaduje hloubkový přezkum cílů, jichž má být dosaženo, analýzu příčinných vztahů mezi politikou a jejími konečnými cíli a měření výsledků politiky (viz níže). Hodnocení **účinnosti** (= účelnosti, ve smyslu nákladové efektivnosti) různých politik znamená propojení mobilizovaných zdrojů s dosaženými výsledky. Při analýze politik zahrnuje posuzování **rovnosti** určení toho, kdo prohraje, kdo vyhraje, a (je-li to možné) kolik a jak jsou náklady na alternativní politiky rozděleny mezi jednotlivce a skupiny.

V technické koncepci „spravedlnosti“ v analýze politik (např. Just, HUETH a Schmitz 2004) proto neexistuje žádný konkrétní etický obsah, a lze proto zvážit spravedlnost jazykových politik z hlediska distribučních účinků alternativních jazykových politik na dotčené subjekty. Obrázek 1 shrnuje hlavní fáze politického cyklu. Oválné bubliny představují hodnotící kritéria.

Zdroj: Gazzola (2014a 53–54)

Ilustrace 1: Hodnotící kritéria a politický cyklus

Vstupy (nebo zdroje) politiky jsou definovány jako veškeré finanční, lidské, materiální, organizační a regulační zdroje mobilizované pro provádění intervence. **Náklady** se

vypočítají na základě uvolněných zdrojů. **Výsledky** politiky jsou přímými účinky této politiky, tj. tím, co je financováno a dosaženo prostřednictvím zdrojů vyčleněných na tuto politiku. Jinými slovy, výsledky jsou všechny získané výměnou za veřejné výdaje (některé konkrétní příklady jsou uvedeny v následujících oddílech). Výsledky (nebo **výstupy**, nebo **důsledky**) jsou konečnými účinky politiky z hlediska proměnných, které si člověk přeje ovlivnit (např. podpora zaměstnatelnosti prostřednictvím studia jazyků). V analýze nákladů a přínosů musí být přínosy (nebo přírůstky) politiky měřeny v peněžním vyjádření. Identifikace a výpočet přínosů jazykové politiky je nicméně těžkým úkolem z důvodu metodických a epistemologických obtíží způsobených složitou povahou jazyka, která není zdaleka vyřešena (diskuse viz Grin 2003). Je třeba poznamenat, že výhody jazykové politiky se neomezují pouze na **tržní** hodnotu jazyků, ale také na jejich **nedobrou nebo symbolickou hodnotu** (diskuse viz Grin a Vaillancourt 1997). Jazykové dovednosti získané v rámci odborného vzdělávání mohou být například využity na pracovišti a jednotlivcům přinášet ekonomické výhody. Mohou však také zlepšit mezikulturní dialog mezi lidmi z různých národních prostředí. Při hodnocení jazykových politik jsou **přínosy** nebo **přínosy** definovány jako pozitivní dopady politiky na aktéry, jichž se politika přímo týká. V některých případech mohou být tyto dávky vyčísleny v peněžním vyjádření, jako jsou zvýšené rozdíly v příjmech pro dvojazyčné pracovníky, kteří absolvovali jazykovou přípravu, zatímco v jiných případech musí být použity jiné nepeněžní jednotky měření. Při hodnocení jazykových politik jsou proto nutná zjednodušení (např. „počet nezaměstnaných, kteří si najdou práci z důvodu jazykových dovedností získaných během odborného vzdělávání“ a „procentní podíl občanů EU, kteří rozumějí úředním jazykům EU“). Některé příklady budou uvedeny v následujících oddílech.

Standardní model posouzení uvedený na obrázku 1 se však na zacházení jako v tržním hospodářství použije pouze do určité míry. SEM ve skutečnosti stanoví velmi obecné cíle ve velmi odlišných oblastech politiky, jako je trh práce, sociální začleňování a občanství. Aby bylo možné posoudit výhody a nevýhody tržního hospodářství v jediné prioritní oblasti, měli by tvůrci politik podrobněji specifikovat cíle a vyjasnit logický řetězec spojující investované zdroje s očekávanými výsledky. To by samozřejmě bylo příliš specifické pro usnesení (Komise), nikoli však pro samostatné prováděcí plány. Kromě toho by měly být dávky definovány a určeny prostřednictvím souboru ukazatelů výsledků, a co je ještě důležitější, měly by být poskytnuty přiměřené a spolehlivé údaje. Pokud je nám známo, tyto informace nejsou k dispozici a to, co je k dispozici, je dostatečné pouze pro několik aspektů zacházení jako v tržním hospodářství. Jedním z možných způsobů, jak tyto překážky překonat, je zúžit rozsah analýzy a rozlišovat mezi posouzením relevance obecných cílů zacházení jako v tržním hospodářství a posouzením účinků opatření přijatých Komisí za účelem uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství.

Tato zpráva je rozdělena do dvou částí. První část obsahuje celkové posouzení relevance zacházení jako v tržním hospodářství. Zkoumáme vztah mezi cíli strategie a problémy, které má STH řešit. Takové posouzení se provádí s ohledem na empirické a teoretické výsledky akademické literatury v jazykové ekonomii. Tato zpráva představuje různá výzkumná zjištění o výhodách a nevýhodách mnohojazyčnosti v hospodářství, společnosti a orgánech EU. Tyto výsledky poskytují obecný, byť omezený, obraz potřeb jazykové politiky v současném mnohojazyčném evropském prostředí. V této souvislosti posuzujeme relevanci celkových cílů a doporučení STH, tj. posouzení toho, zda STH navrhuje cíle a opatření, jež jsou relevantní pro řešení některých nejdůležitějších jazykových problémů v současném mnohojazyčném evropském prostředí. Není-li politika relevantní, není pravděpodobné, že by přinesla prospěch společnosti.

Ve druhé části zprávy se zaměříme na opatření Komise k provádění STH. Shrnujeme důkazy, které jsou pro taková opatření k dispozici, a pokud je to možné, předkládáme údaje o jejich výhodách a nevýhodách pomocí jednoduchého rámce uvedeného na obrázku 1. Tato diskuse zdůrazňuje cíle, které mohou vyžadovat další podporu, a druh údajů a informací potřebných ke zlepšení monitorování provádění STH.

2 Vícejazyčný evropský kontext

Hlavní výsledky:

- Obecně lze říci, že znalost cizích jazyků přináší jednotlivcům ekonomický přínos, pokud jde o pozitivní rozdíly v příjmech. Velmi dobré jazykové dovednosti jsou odměněny mnohem více než omezené jazykové znalosti. Angličtina má na evropském trhu práce nespornou ekonomickou hodnotu, ale není jediným aktivem, do kterého lze investovat; v některých souvislostech mohou být dovednosti v jiných jazycích lépe odměněny. To zdůrazňuje význam výuky více než jednoho cizího jazyka ve vzdělávacích systémech evropských zemí.
- Pozitivní míra sociální ziskovosti ve výuce cizích jazyků ukazuje, že studium jazyků je pro společnost jako celek hodnotnou investicí.
- Ačkoli význam znalostí cizích jazyků pro zaměstnatelnost je zdůrazněn v různých dokumentech EU, empirické důkazy na podporu tohoto tvrzení jsou stále nedostatečné. Nicméně znalost jazyka (jazyků) hostitelské země má pozitivní dopad na pracovní příjem migrantů a jejich zaměstnatelnost.
- Některé studie ukazují, že jazykové dovednosti přispívají k hrubému domácímu produktu (HDP), ale bohužel se žádná z těchto studií netýká Evropské unie.
- Společný úřední nebo mluvený jazyk výrazně zvyšuje obchodní toky mezi zeměmi.
- Jazyková politika může mít dopad na rozdělení nákladů evropských inovativních společností na ochranu práv duševního vlastnictví prostřednictvím patentů. To může vyvolat obavy o spravedlnost, pokud jde o návrh evropského patentu s centralizovaným účinkem.
- Jazykové vzdělávání usnadňuje mobilitu. Mluvení jazykem země zvyšuje pravděpodobnost migrace do této země asi pětkrát.
- Formulace „mateřský jazyk plus dva cizí jazyky“ nebo podpora jediného automobilového jazyka nestačí k podpoře jak mobility v rámci Evropy, tak integrace do společnosti hostitelské země.
- Pouze čtvrtina evropských občanů tvrdí, že umí mluvit alespoň dvěma cizími jazyky. Tento procentní podíl zůstal mezi lety 2001 a 2012 prakticky konstantní. Převážná většina Evropanů má základní nebo střední úroveň v cizích jazycích. Očekává se, že úroveň jazykových znalostí se v blízké budoucnosti zlepší, ale pouze do určité míry.
- Pouze 7 % občanů EU prohlašuje, že umí mluvit anglicky jako cizím jazykem na velmi dobré úrovni. Střední a základní úrovně jsou mnohem běžnější. Navzdory masivním investicím do výuky angličtiny do vzdělávacího systému se v blízké budoucnosti neočekává dvojjazyčnost. Znalost angličtiny není v Evropě univerzální „základní schopností“.
- Jsou zapotřebí další opatření ke zmírnění napětí mezi mobilitou a začleněním, tj. možnost účinně se učit jazyk před odchodem do zahraničí a/nebo bezprostředně po příjezdu do hostitelské země by měla být jednodušší a méně nákladná.
- Pokud by orgány EU přijaly jednojazyčnou politiku založenou výhradně na angličtině nebo trojjazyčném režimu založeném na angličtině, francouzštině a němčině, vyloučily by vysoké procento občanů EU z komunikace s EU. Procento vyloučených osob by bylo velmi vysoké v jižní a východní Evropě.

- Mnohojazyčnost je stále neúčinnějším jazykovým režimem mezi alternativami, které se obvykle studují v literatuře.
- Ekonomicky a sociálně znevýhodnění lidé mají tendenci méně mluvit cizími jazyky, a proto je pravděpodobnější, že budou nepříznivě ovlivněni, pokud EU přestane používat jejich mateřský jazyk nebo jazyk primárního vzdělávání. Mnohojazyčnost přispívá k sociální soudržnosti.
- Neexistuje pouze obecné snížení počtu jazyků, které by vedlo k vyloučení. I omezení stávajících oblastí používání úředního jazyka by mělo podobné účinky.
- Míra jazykového vyloučení spojená s jednojazyčnou nebo trojjazyčnou politikou se po „brexitu“ zvýší. To zdůrazňuje význam mnohojazyčného přístupu pro vnější komunikaci EU.

Tři obecné cíle uvedené v předchozím oddíle se týkají tří vzájemně závislých aspektů evropského mnohojazyčného prostředí, a to hospodářství, společnosti a orgánů EU. Cílem tohoto oddílu, aniž by chtěl být vyčerpávající, je představit některé relevantní výsledky akademického výzkumu v ekonomii, který se zabývá těmito tématy. To je výchozí bod pro oddíl 4, kde jsou opatření EU k provádění STH projednávána v souvislosti s empirickými důkazy uvedenými níže.

2.1 Mnohojazyčné hospodářství

Vztah mezi jazykovými a ekonomickými proměnnými je centrem rostoucího souboru akademických publikací o mnohojazyčnosti (podrobná bibliografie viz Gazzola et al. 2016, viz také Grin 2003, a Zhang a Grenier 2013, pokud jde o průzkumy). Některé otázky, jimiž se tato práce zabývá, jsou pro zacházení jako v tržním hospodářství relevantní, neboť často připomínají ekonomické argumenty podporující mnohojazyčnost. Je proto užitečné zmínit některé z nejdůležitějších výsledků v této oblasti.

2.1.1 Jazykové dovednosti jako forma lidského kapitálu

První linie výzkumu se zaměřuje na odhad čistých účinků druhého nebo cizího jazyka na příjmy jednotlivců a jejich profesní postavení. To znamená posoudit, zda znalost jazyka, který není sociálně-ekonomicky dominantní v zemi nebo regionu (např. španělština ve Francii), přináší jednotlivcům ekonomický přínos. Druhá linie výzkumu se zaměřuje na vztah mezi příjmem přistěhovalců a jejich jazykovými dovednostmi v dominantním místním jazyce (např. němčina pro Turky v Německu). V této sekci uvádíme některé výsledky první studijní skupiny. Oddíl 2.2 se zabývá dopadem jazykových dovedností na příjmy migrantů.

2.1.1.1 Rozdíly v příjmech

Jazykové dovednosti lze považovat za formu lidského kapitálu, která vytváří ekonomické výhody pro jednotlivce, protože mohou ovlivnit jejich produktivitu, a tím zvýšit jejich efektivitu na pracovišti (např. rychlejší nákupy nebo prodej a vytváření nových sítí). Tyto dávky se obecně odhadují na základě výpočtu rozdílu čistého příjmu jednotlivců, kteří znají daný jazyk jako druhý nebo cizí jazyk, přičemž všechny věci jsou na druhé straně stejné (tj. udržování konstanty všech ostatních relevantních proměnných). Odhady rozdílu v příjmech jsou obecně výsledkem ekonometrické analýzy velkých datových souborů. To umožňuje kontrolu nad dalšími relevantními sociálně-ekonomickými proměnnými, jako jsou pracovní zkušenosti, dosažené vzdělání a rodinný stav respondentů.

Jen málo studií se zabývá rozdíly v příjmech souvisejícími s znalostmi cizích jazyků v Evropě. Hlavním důvodem je nedostatek přiměřených a spolehlivých údajů. Tento oddíl

uvádí některé výsledky pro různé evropské země (ne nutně v EU). Tabulka 1 znázorňuje rozdíl čistých příjmů pro mnohojazyčné osoby ve třech různých jazykových regionech Švýcarska. Výsledky jsou odděleny podle jazyka a úrovně jazykových znalostí nahlášených respondenty. Například ve francouzsky mluvící části země člověk s velmi dobrými německými dovednostmi vydělává v průměru o 23,2 % více než někdo bez této dovednosti, na druhé straně všechny věci jsou stejné. Rozdíly v příjmech spojené se základními nebo dobrými dovednostmi jsou nižší.

Jazyk	Jazyková oblast	Úroveň zvládnutí		
		Základní	Dobré	Vynikající
Němčina	Francouzsky mluvící	10	12,4	23,2
	italofon	N.S.	N.S.	27,6
Francouzština	Německy mluvící	N.S.	15,1	15,5
	italofon	N.S.	14,1	23,4
Anglicky	Francouzsky mluvící	N.S.	N.S.	N.S.
	Německy mluvící	N.S.	19,4	25,1
	italofon	7	N.S.	29,3
n.s. = nevýznamný			zdroj: Grin (1999, kapitola 8)	

Tabulka 1: rozdíly v příjmech ve Švýcarsku (muži). Procentní výsledky

Di Paolo a Tansel (2015) ukazují, že znalost ruštiny a angličtiny jako cizích jazyků na tureckém trhu práce v průměru přináší pozitivní rozdíl v příjmech jednotlivců (20 % a 10,7 %). Tyto rozdíly se zvyšují s úrovní dovedností. Znalost francouzštiny a němčiny je rovněž příznivě placena, ale v menší míře (8,4 % a 8,2 %). Dobrá znalost angličtiny v Německu přináší pozitivní rozdíl příjmů ve výši přibližně 12 % v kontextu, kde jsou tyto dovednosti využívány (Stöhr, 2015); znalost cizích jazyků je odměněna v několika specializovaných profesích. Podle Williamsových odhadů se používání druhého pracovního jazyka vyjadřuje kladným příjmovým rozdílem mezi 3 % a 5 % v různých západoevropských zemích (Williams, 2001). Angličtina je nejrozšířenějším jazykem ve 14 západoevropských zemích studovaných autorem, ale v některých zemích je také placeno používání němčiny, francouzštiny a italštiny. Ginsburg a Prieto (2011) studují vliv cizích jazyků (a jejich používání v práci) na příjmy jednotlivců v Rakousku, Dánsku, Finsku, Francii, Německu, Řecku, Itálii, Portugalsku a Španělsku. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 2. Úroveň kontroly není specifikována. Výsledky ukazují, že znalost anglického jazyka je na trhu práce ve všech zkoumaných zemích příznivě odměňována. V některých zemích je znalost francouzštiny a němčiny také pozitivně odměňována a někdy ještě více než znalost angličtiny.

Země	Jazyk		
	Anglicky	Francouzština	Němčina
Rakousko	11	N.S.	/
Dánsko	21	N.S.	—11
Finsko	23	N.S.	N.S.
Francie	29	/	46
Německo	26	N.S.	/
Řecko	15	24	N.S.
Itálie	18	21	28
Portugalsko	31	34	N.S.
Španělsko	39	49	N.S.
n.s. = nevýznamný	zdroj: Ginsburg a Prieto (2011:612)		

Tabulka 2: ceny za jazykové dovednosti v různých evropských zemích. Procentní výsledky

Studie uvedené v této části se v mnoha ohledech liší. Soubory údajů se liší jak z hlediska jejich kvality, tak pro období, které je předmětem přezkumu. Autoři přijali různé strategie odhadu, což může vysvětlit, proč se rozsah dosažených výsledků značně liší. Kromě toho, v některých člancích, autor(i) studují vliv jazykových znalostí na příjmy jednotlivců, zatímco v jiných dokumentech je proměnnou studovanou proměnnou použití jazyka v práci. A konečně, není vždy možné studovat dopad různých úrovní jazykových znalostí na příjem. Navzdory těmto nedostatkům se **všechny studie směřují ke stejným závěrům**. Zaprvé, **rozdíly v příjmech spojené s jazykovými dovednostmi nejsou zanedbatelné**. To naznačuje, že studium cizích jazyků může být dobrou investicí pro jednotlivce. Za druhé, **velmi dobré jazykové dovednosti jsou odměňovány výrazněji než omezené jazykové dovednosti**. Tento výsledek má zjevné důsledky pro vzdělávací politiku. Zatřetí, **angličtina má na evropském trhu práce nespornou ekonomickou hodnotu, ale není jediným jazykovým přínosem, do kterého lze investovat**; v některých souvislostech mohou být dovednosti v jiných jazycích odměňovány lépe než angličtina. To zdůrazňuje význam výuky více než jednoho cizího jazyka ve vzdělávacích systémech evropských zemí v souladu se vzorem LM+ 2.

Zmíněné empirické studie se obvykle zaměřují pouze na západoevropské země a zaměřují se na široce mluvené jazyky, protože je k dispozici více údajů. V důsledku toho autoři vypočítávají odhady příjmových rozdílů odpovídajících jazykům, které lidé již znají (obvykle proto, že se je naučili ve škole), ale **o ekonomické hodnotě jazyků, které jsou (dosud) málo mluvené, je známo jen málo**.

2.1.1.2 Sociální míra návratnosti

Studium jazyků může být cennou investicí nejen pro jednotlivce, ale i pro společnost jako celek. Místo toho, abychom hledali rozdíly v příjmech jednotlivců, nyní studujeme celkovou úroveň. Na základě odhadů individuálních rozdílů v příjmech je možné vypočítat sociální návratnost výuky cizích jazyků, tj. procento návratnosti jednoho eura investovaného do výuky jazyků pro společnost jako celek. Tabulka 3 ukazuje sociální míru návratnosti výuky jazyků ve Švýcarsku, jedné z mála zemí, kde jsou údaje k dispozici.

Jazyk	jazyková oblast		
	Francouzsky mluvící	Německy mluvící	italofon
Němčina	6,5 %	n.d.	21,5 %
Francouzština	n.d.	10 %	11,7 %
Anglicky	4,7 %	12,6 %	n.d.
n.a. = není k dispozici		zdroj: Grin (1999:kapitola 9)	

Tabulka 3: Sociální návratnost výuky cizích jazyků ve Švýcarsku (muži)

Například návratnost investic jednoho eura veřejných peněz do německého vzdělávání v italsky mluvící části Švýcarska je 21,5 %, což je poměrně vysoká ve srovnání s průměrnou návratností bezrizikového finančního kapitálu a dlouhodobými náklady na půjčování peněz na trhu. Bohužel nemáme údaje o jiných evropských zemích. **Tyto údaje však naznačují, že výuka jazyků může být pro společnost cennou investicí nejen z kulturních důvodů, ale i z ekonomického hlediska.**

2.1.1.3 Zaměstnatelnost

Ačkoli význam znalostí cizích jazyků pro zaměstnatelnost je zdůrazněn v různých dokumentech EU a ve STH, stále existuje **jen málo empirických důkazů na podporu tohoto tvrzení, kromě předběžných důkazů** poskytnutých Společným výzkumným střediskem Komise (viz Araújo et al. 2015). Několik článků v akademické literatuře se výslovně zabývá otázkou dopadu jazykových dovedností na zaměstnání a obecně tyto příspěvky studují vztah mezi dovednostmi v místním dominantním jazyce a pracovními příležitostmi pro přistěhovalce (viz Gazzola a kol. 2016, přehled).

Ve výše uvedené studii Araújo et al. (2015) autoři zjistili pozitivní a statisticky významný vliv znalosti angličtiny na zaměstnatelnost v Německu, Řecku, Itálii, Lotyšsku, Litvě, Lucembursku, Nizozemsku, Portugalsku a Slovinsku. Dopad je měřen pravděpodobností, že bude zaměstnán spíše než nezaměstnaný pro osobu, která zná angličtinu, na rozdíl od někoho bez této dovednosti, všechny ostatní věci si rovnají. Na Kypru, Španělsku, Finsku a na Maltě má *znalost* angličtiny (tj. velmi dobré jazykové dovednosti) pozitivní dopad na zaměstnatelnost. Znalost francouzštiny má pozitivní dopad na zaměstnatelnost na Maltě, Německu, Dánsku a ruštině v Bulharsku, Lotyšsku, Litvě a Polsku. Autoři však neposkytují žádný odhad rozsahu těchto účinků. Nedávná studie provedená Generálním ředitelstvím Evropské komise pro zaměstnanost lépe zdůraznila jazykové dovednosti, které na trhu práce nejvíce požadují, a zaměřila se na oznámení o volných pracovních místech online (Beadle a kol. 2015). Výsledky ukazují, že významné procento zaměstnavatelů vyžaduje pokročilou úroveň znalostí cizích jazyků.

Ve Švýcarsku je člen mnohojazyčné pracovní síly - tedy francouzsky mluvících rezidentů, kteří znají němčinu nebo angličtinu, a rodilých německy mluvících mluvčích, kteří znají francouzštinu nebo angličtinu – méně pravděpodobné, že budou propuštěni než jednojazyčná osoba. V průměru, když se cena práce zvýší o 5 % (tj. práce se stává dražší), počet zaměstnaných jednojazyčných pracovních sil klesá o 8,7 %, zatímco vícejazyčná pracovní síla klesá pouze o 3,7 % (Grin et al. 2009).

2.1.2 Příspěvek jazyků k HDP a obchodu

Několik článků se zabývá příspěvkem jazyků k souhrnné přidané hodnotě produkované hospodářstvím, tj. hrubému domácímu produktu (HDP). **Znalost jazyků může přispět k vytváření přidané hodnoty, protože může zvýšit účinnost nákupních, výrobních a prodejních procesů.** Ve Švýcarsku přispívají znalosti cizích nebo druhých jazyků (omezené na angličtinu, francouzštinu a němčinu) přibližně 10 % švýcarského HDP, přičemž polovinu tohoto procenta tvoří angličtina (Grin, Sfreddo a Vaillancourt 2010). Odhady pro Quebec představují přibližně 3 % provinčního HDP.

Údaje pro země EU bohužel neexistují. Některé studie však byly provedeny na regionální úrovni. Například nedávná zpráva baskické vlády ve Španělsku ukazuje, že hospodářský dopad různých činností souvisejících s baskickým jazykem lze odhadnout na 4,2 % regionálního HDP autonomní oblasti (Gobierno vasco 2016). Viz rovněž Bane Mullarkey Ltd. (2009) pro Galway Gaeltacht v Irsku.

Studie ELAN (CILT 2006) zkoumá dopad nedostatku znalostí cizích jazyků na vývoz evropských společností a zaměřuje se na vzorek malých a středních podniků (MSP). Podobná studie byla provedena pro Katalánsko ve Španělsku (Hagen 2010). McCormick (2013) tvrdí, že mezi HDP země a průměrnou úrovní znalostí angličtiny v populaci existuje obecně pozitivní vztah. Úroveň jazykových dovedností je měřena indexem anglické odborné způsobilosti (EPI), ukazatelem navrženým mezinárodní vzdělávací společností Education First a popularizovaným v médiích. McCormickovy výsledky jsou však založeny na jednoduché statistické korelační analýze a neprokazují žádné skutečné kauzální účinky mezi OOP a GDP. Použité údaje mohou navíc trpět samovolnou předpojatostí.

Důsledky společného jazyka v oblasti obchodu byly zkoumány v různých člancích (viz mimo jiné Mélietz 2008, FIDRMUC a FIDRMUC 2015, Egger a Toubal 2016, Egger a Lassman 2016). **Struktura výměn může být ovlivněna jazykem třemi různými způsoby.** Země mohou sdílet úřední jazyk, což obecně naznačuje přítomnost geopolitických vazeb (např. společná koloniální historie). Mohou sdílet mateřský jazyk v tom smyslu, že lidé žijící ve dvou různých zemích mluví stejným jazykem jako jejich mateřský jazyk. To lze považovat za ukazatel kulturní spřízněnosti. Konečně, země mohou sdílet společný mluvený jazyk, obvykle jazyk, který se učí jako cizí jazyk, což umožňuje komunikaci mezi lidmi různých mateřských jazyků. Výsledky ukazují, že **vpřůměru společný jazyk (oficiální nebo mluvený) zvyšuje obchodní toky o 44 %** (Egger a Lassmann 2012). Účinek společného mluveného jazyka je silnější než účinek společného mateřského jazyka, ale oba jsou výrazně pozitivní (Egger a Lassman 2016). FIDRMUC a FIDRMUC (2015) ukazují, že rozsáhlá znalost jazyků v EU je důležitým faktorem zahraničního obchodu, přičemž obzvláště důležitou úlohu hraje angličtina.

2.1.3 Jazyková politika a inovace

Vliv jazyků na průmyslové inovace je stále nedostatečně prozkoumán. Průmyslovými inovacemi chceme rozumět technologické inovace chráněné právy duševního vlastnictví, jako jsou patenty, ochranné známky a průmyslové projekty. Ačkoli se některé studie zabývají otázkou souvislosti mezi mnohojazyčností a kreativitou – a tedy otázkou inovací prostřednictvím tvořivosti – (Marsh a Hill 2009), **články o vztahu mezi jazykovou rozmanitostí a průmyslovými inovacemi se zaměřují na účinky jazykových politik na inovace (na rozdíl od jazyků samotných).**

Odvětví intenzivně využívající práva duševního vlastnictví jsou definována jako nadprůměrná hodnota práv duševního vlastnictví na zaměstnance (včetně autorských práv). V EU přispívají průmyslová odvětví intenzivně využívající práva duševního

vlastnictví 26 % zaměstnanosti a 39 % HDP; pouze odvětví intenzivně využívající patenty představují 13,9 % HDP EU a 10,3 % celkové zaměstnanosti (EPO-OHIM 2013). Evropský patentový úřad (EPO = EPO), se sídlem v Mnichově, Německo, je regionálním orgánem vydávajícím patenty, jehož úlohou je žádat a posuzovat evropské patentové přihlášky jménem 38 smluvních států Evropské patentové úmluvy (EPC). Úředními jazyky EPO jsou angličtina, francouzština a němčina. Evropský patentový úřad uděluje evropský patent, tj. „nosník“ vnitrostátních patentů, který musí být poté potvrzen ve státech určených patentem. Postupy ověřování zahrnují úhradu poplatků za validaci a obnovení a v některých případech překlad celého patentu (nebo jeho části, obvykle nároků) do jednoho z úředních jazyků dotčené země. Většina článků zabývajících se jazyky a evropským patentovým systémem poskytuje odhad těchto nákladů na překlady po udělení grantu a diskutuje o jejich dopadu na patentové přihlášky a o počtu zemí, v nichž jsou evropské patenty validovány (viz Van Pottelsberghe a Mejer 2010, Van Pottelsberghe a François 2009, Harhoff, Hoisl et al. 2009). Výsledky ukazují, že **snížení nákladů na překlady po vydání bude mít pravděpodobně pozitivní dopad na počet registrovaných žádostí**. Gazzola (2014a, 2015) zkoumá rozdíl v nákladech na překlad před vydáním u evropských žadatelů o patent u Evropského patentového úřadu. Z výsledků vyplývá, že **celkové náklady na přístup k patentovým řízením pro evropské žadatele, jejichž prvním jazykem není angličtina, francouzština nebo němčina, jsou nejméně o 27 % vyšší než náklady, které nesou angličtí, francouzští nebo němečtí žadatelé**.

Evropský patentový úřad není součástí orgánů nebo institucí EU a zacházení jako v tržním hospodářství se otázkou práv duševního vlastnictví nezabývá. Technologické inovace jsou však s jazykovou politikou EU spojeny různými způsoby. V roce 2012 dosáhli zástupci EU dohody o vytvoření evropského jednotného patentu – neboli „**evropského patentu s jednotným účinkem**“. Jednotný patent je evropský patent udělený Evropským patentovým úřadem podle pravidel a postupů CEB (Evropská patentová úmluva), který má na žádost majitele patentu jednotný účinek na území účastníků jednotného patentového systému. EU v současné době ratifikuje dohodu o zřízení evropského patentového soudu. Navíc je stále nejasné, jak bude mít výsledek referenda o procesu ratifikace, které se konalo ve Spojeném království dne 23. června 2016. Postačí konstatovat, že platná nařízení stanoví, že jednotný patent bude udělen v jednom jazyce z angličtiny, francouzštiny a němčiny a že překlad nároků do ostatních dvou jazyků nebude vyžadován (Rada Evropské unie 2012). Dodává však, že by neměl být proveden žádný další překlad, který by patentu odůvodnil⁶. **Jazykový režim jednotného patentu proto sníží náklady na překlad po vydání, ale nezvrátí stávající rozdíly mezi evropskými žadateli ve srovnání s náklady na překlady existujícími před udělením grantu**. Náklady na překlad patentové přihlášky do jednoho z pracovních jazyků Evropského patentového úřadu by měly být hrazeny pouze v rámci pevně stanoveného stropu a pouze pro určité kategorie žadatelů. Strojový překlad může pomoci snížit náklady na patentové informace, ale pouze do určité míry. Dopad jednotného patentu na inovační činnosti zatím nelze odhadnout (pro diskusi o očekávaných nákladech a přínosech evropského patentu s jednotným účinkem viz Danguy a Van Pottelsberghe de la Potterie 2011). Je však třeba

6 Během přechodného období 12 let úplný překlad patentových specifikací do angličtiny, je-li jazykem řízení před Evropským patentovým úřadem francouzština nebo němčina, nebo do jednoho z úředních jazyků členských států, který je úředním jazykem Unie, přičemž jazykem řízení před Evropským patentovým úřadem je angličtina. Itálie a Španělsko se rozhodly odstoupit od jednotného patentu, protože považovaly ujednání o překladu za diskriminační. V září 2015 se Itálie nakonec rozhodla zahájit řízení o přistoupení k navrhovanému jednotnému patentu. Toto rozhodnutí bylo přijato v návaznosti na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, kterým byla zamítnuta žaloba Španělska proti nařízením provádějícím posílenou spolupráci v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany (rozsudek Soudního dvora ve věci C-146/13, Španělsko v. Parlament a Rada, a věc C-147/13 Španělsko v. Rada).

poznámenat, že **rozhodnutí týkající se počtu pracovních jazyků orgánů, institucí nebo agentur EU a souvisejících ujednání o překladu mohou mít dopad na rozdělení nákladů evropských inovativních společností na ochranu práv duševního vlastnictví. To může vést k problémům s vlastním kapitálem.** V obecné jazykové politice EU by to nemělo být přehlíženo.

2.2 Vícejazyčná společnost

V bodě 3 SEM Rada vyzývá členské státy, aby investovaly do výuky cizích jazyků s cílem podpořit mobilitu pracovních sil na jednotném trhu. Toto doporučení má silné ekonomické důvody. Neoklasická ekonomická teorie naznačuje, že mobilita výrobních faktorů (práce a kapitálu) zlepšuje ekonomickou efektivitu. Ačkoli mobilita pracovních sil může snížit rozdíly v míře nezaměstnanosti mezi regiony, rovná se okrajové produktivitě práce, čímž se zvýší účinnost příspěvku. **Mobilita pracovních sil v EU však zůstává omezeným jevem.** Podle oficiálních údajů "přibližně 2 % občanů v produktivním věku v jednom z 27 členských států EU v současné době žije a pracuje v jiném členském státě. Pro srovnání, podíl občanů třetích zemí pobývajících v EU je téměř dvakrát vyšší" (Evropská komise 2007 3). Nejnovější údaje nevykazují žádné významné změny. K¹ lednu 2015 žilo v jednom z členských států EU 15,3 milionu osob s občanstvím jiného členského státu EU (to je asi 3 % celkového počtu obyvatel EU)⁷. Vedle nutnosti naučit se nový jazyk existují různé faktory, které odrazují od mezinárodní mobility. Mimo jiné musíme zmínit osobní důvody, jako je strach ze ztráty rodinných vazeb, administrativní a institucionální překážky, jako jsou rozdíly v daňových systémech a obtíže při vzájemném uznávání odborných kvalifikací (viz Vandenbrande 2006: 24 pro přehled).

Podpora studia cizích jazyků není důležitá pouze pro usnadnění mobility; může také přispět k integraci mobilních osob do společnosti hostitelské země. Poskytovatelé základních služeb (zdravotní péče, škola, místní orgány a soudy) „narůstající potřebu komunikovat s lidmi mluvícími jinými jazyky, zatímco jejich zaměstnanci nejsou vyškoleni k práci v jiných jazycích než v mateřském jazyce a nemají mezikulturní dovednosti“ (Evropská komise 2008c:21). Jednou z výzev, před nimiž dnes stojí evropské země, je ve skutečnosti podporovat mobilitu osob (např. pracovníků, studentů a výzkumných pracovníků) a zároveň poskytnout prostor pro jazykové potřeby nově příchozích, aby se zabránilo vyloučení a vzniku oddělených komunit (Grin et al. 2014). **Otázkou tedy je, zda vzorec LM+2 může přispět k dosažení dvou zdánlivě protichůdných sociálně-ekonomických cílů EU, a sice podpořit mobilitu v rámci EU a usnadnit začlenění a sociální soudržnost.** Poskytnutí podrobné diskuse o této otázce by překračovalo meze tohoto dokumentu⁸. Je však užitečné zdůraznit některé ústřední body a předložit některé údaje.

2.2.1 Mobilita, začlenění a vzorec „Mad'arština +2“

Empirické důkazy podporují tvrzení, že studium jazyků usnadňuje mobilitu. **Mluvení jazykem země zvyšuje pravděpodobnost migrace do této země téměř pětkrát** (Aparicio Fenoll a Kuehn 2016). Výuka jazyků během povinné školní docházky snižuje náklady na migraci pro jednotlivce, zejména pro mladé lidi. Rozvoj dovedností v úředním

⁷ Viz http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&oldid=292846

⁸ Studie různých strategií pro sladění začleňování a mobility je v současné době předmětem projektu spolufinancovaného EU „Mobilita a začleňování v mnohojazyčné Evropě“ MIME (2014–2018). Viz www.mime-project.org

jazyce hostitelské země usnadňuje začlenění nově příchozích (viz následující oddíl). **K dosažení tohoto cíle však v současné době nepostačuje ani vzorec LM+2, ani podpora jediného automobilového jazyka a v dohledné budoucnosti je nepravděpodobné, že by postačovaly.** Zaprvé, cizími jazyky hovoří pouze menšina Evropanů. Zadruhé je třeba dále zlepšit účinnost vzdělávacích systémů při výuce cizích jazyků. Zatřetí, a co je ještě důležitější, ani vzorec LM+2, ani podpora jediného automobilového jazyka nejsou dostatečné pro řešení problému nepředvídatelnosti příležitostí k přesunu jednotlivců. Tato část se postupně zabývá těmito otázkami.

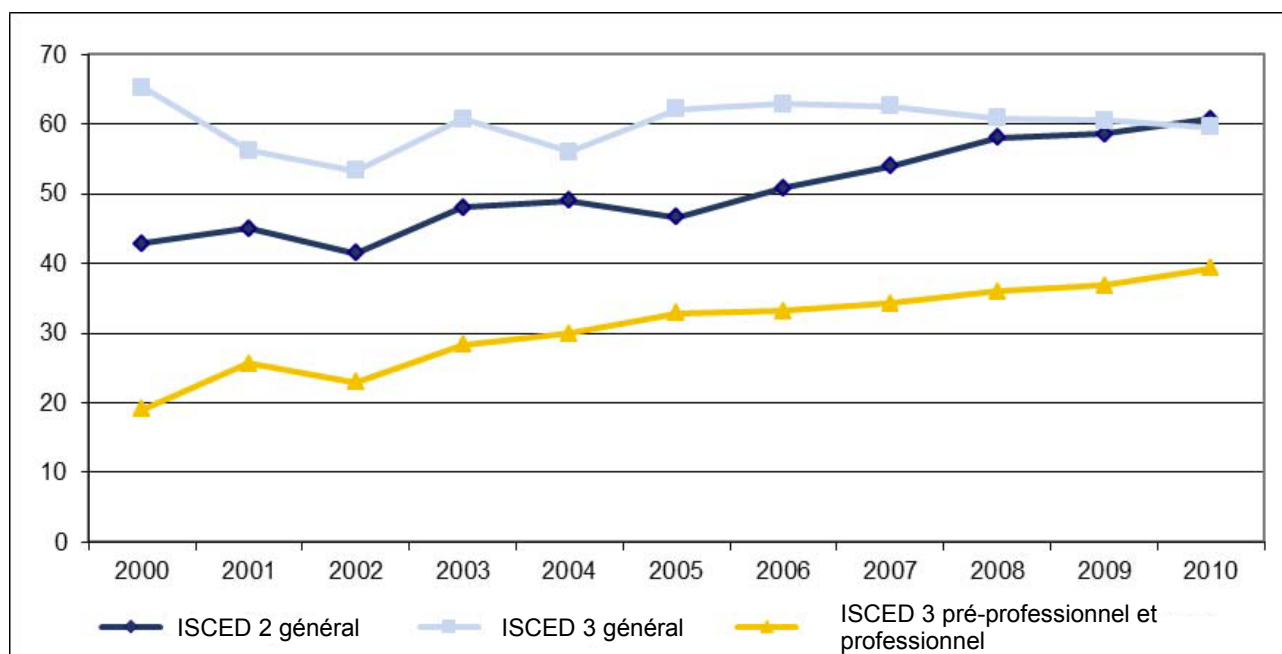
V tabulce 4 je uvedeno procento občanů EU ve věku nejméně 15 let, kteří tvrdí, že jsou schopni vést konverzaci alespoň ve dvou jazycích jiných než v mateřském jazyce. Údaje byly zveřejněny v 200 §1, 2006 a 2012 v různých vlnách průzkumu Eurobarometr. V důsledku čtených rozšíření se počet členských států změnil. Aby bylo možné provést mezičasové srovnání, uvádí tabulka 4 výsledky za roky 2006 a 2012, které odkazují na Evropskou unii s 15 a 25 lety.

Tabulka 4 ukazuje, že **pouze čtvrtina evropských občanů uvádí, že je schopna hovořit alespoň dvěma jazyky, a toto procento zůstalo v letech 2001 až 2012 prakticky stejné. To není překvapující,** protože vzdělávací reformy ukazují svůj dopad desítky let. Kromě toho jsou údaje z různých vln průzkumu Eurobarometru srovnatelné pouze do určité míry (viz Ó Riagáin 2015) a v odhadech musíme povolit určitou míru chyb.

EU	Vlna průzkumu Eurobarometr		
	2001	2006	2012
EU 15	26	26	25
EU-25	n.d.	28	26
EU-27	n.d.	n.d.	25
n.a. = není k dispozici	zdroj: tabulka sestavená autorem		

Tabulka 4: Evropští občané se prohlašují, že jsou schopni vést konverzaci alespoň ve dvou jazycích jiných, než je jejich mateřský jazyk. Procentní výsledky

Situace se v budoucnu zlepší, ale radikálně se nezmění. Z údajů ze třetí vlny průzkumu Eurobarometru (Evropská komise 2012a) vyplývá, že mladí lidé, zejména ve věku 15–24 let, mají pravděpodobněji znalost ve dvou cizích jazycích (37 %) než u mladých lidí starších 55 let (17 %). Podíl žáků, kteří se učí alespoň dva cizí jazyky, se zvyšuje. Podíl žáků na začátku středoškolského vzdělávání (úroveň ISCED 3) v EU, kteří se učí alespoň dva cizí jazyky, zůstává relativně konstantní, jak ukazuje obrázek 2.

Ilustrace 2: procento žáků, kteří se v EU učí alespoň dva cizí jazyky, 2000–2010 (zdroj: Evropská komise, 2012c:39)

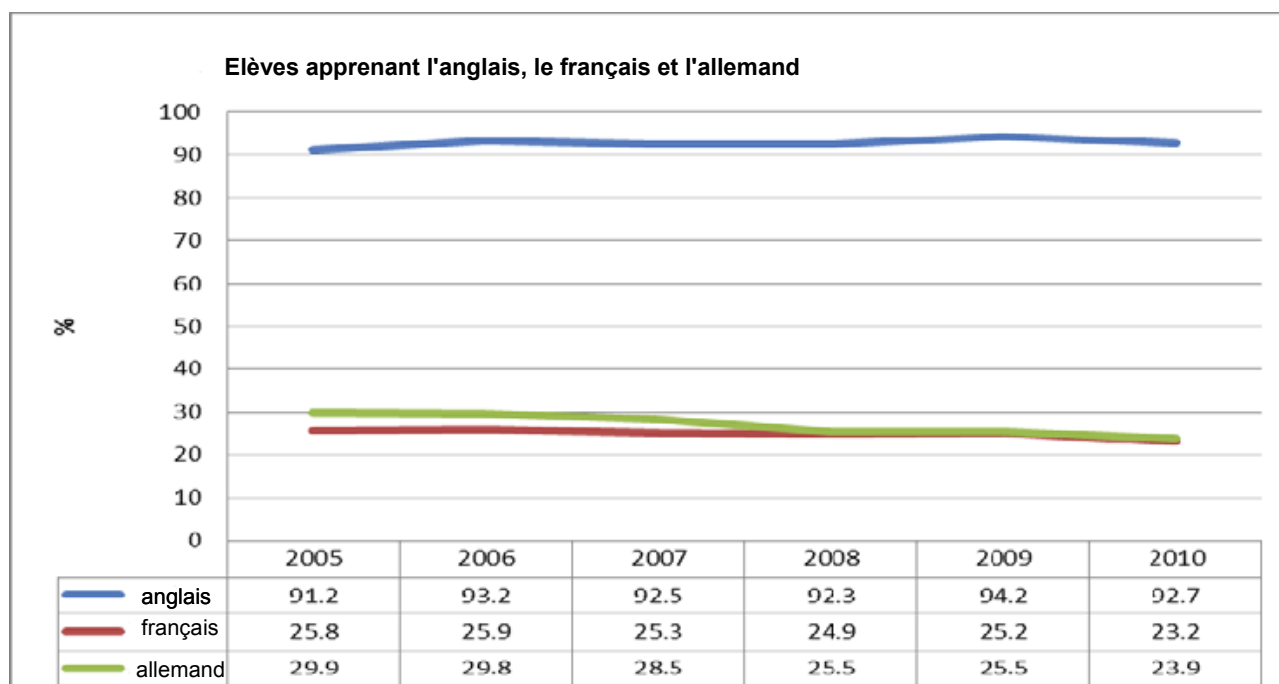
Nedávné údaje potvrzují, že podíl studentů studujících dva nebo více cizích jazyků na obecné úrovni ISCED 3 v EU-28 zůstal v letech 2009 až 2014 prakticky stejný (Eurostat 2016). Připomíná se, že ISCED = ISCED je Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání (viz příloha 6.1 a příloha 6.2).

Studium jazyků v povinné školní docházce však samo o sobě nezaručuje, že se jich většina žáků naučí dobře. Je dobře známo, že jazykové dovednosti nejsou dichotomickou proměnnou (např.: Já vím/nevím), ale spíše komplexní kontinuum, a že jakákoliv dovednost je podmíněna zastaráváním, pokud není dostatečně využívána. Za určitých okolností může postačovat základní úroveň znalostí (tj. možnost objednání jídla v zahraničí), ale v mnoha jiných souvislostech jsou vyžadovány dobré nebo dokonce velmi dobré jazykové dovednosti (a odměněny na trhu práce, viz oddíl 2.1.1 výše). Údaje z průzkumu Eurobarometr z roku 2012 ukazují, že úroveň kontroly se mezi občany značně liší. **Převážná většina respondentů uvádí, že mají základní nebo střední úroveň jazykových znalostí.** Například z těch, kteří říkají, že mají alespoň malou angličtinu, pouze 20 % považuje jejich úroveň za „velmi dobrou“. **Neočekává se, že úroveň jazykových znalostí se v blízké budoucnosti zlepší.** Výsledky prvního evropského průzkumu jazykových kompetencí (Evropská komise 2012b) ukázaly, že „výsledek studia cizích jazyků v Evropě je špatný: pouze čtyři z deseti studentů dosáhnou úrovně „nezávislého uživatele“ v prvním cizím jazyce, což odpovídá schopnosti mít jednoduchou konverzaci. Čtvrtinadosáhla této úrovně ve druhém cizím jazyce. Příliš mnoho žáků – 14 % u prvního jazyka a 20 % u druhého – nedosahuje úrovně „základního uživatele“, což znamená, že nemohou používat velmi jednoduchý jazyk, a to ani s pomocí“ (Evropská komise 2012 d:1). Závěrem lze říci, že empirické důkazy ukazují, že **vzorec LM+2 stále není pro většinu Evropanů skutečností.** Ačkoli bylo v posledních dvou desetiletích dosaženo značného a povzbudivého pokroku ve vzdělávacích systémech, **stále existuje velký prostor pro pokrok.**

I kdyby však většina Evropanů (nebo alespoň mladší generace) mohla mluvit plyně

alespoň dvěma cizími jazyky, **LM+2 pravděpodobně není nejlepší jazykovou politikou na podporu mobility a začlenění současně, pokud nejsou doprovázena jinými opatřeními jazykové politiky.** Jádrem problému je následující: Nikdo nemůže předvídat, jaké jazykové dovednosti budou v jejich budoucím životě zapotřebí, a neexistuje žádná záruka, že cizí jazyky vyučované žáky během povinné školní docházky jsou přesně to, co budou potřebovat, když se rozhodnou přestěhovat se do zahraničí ve svém dospělém životě. Kromě toho se lidé mohou ve svém životě několikrát pohybovat v různých časových intervalech (např. několik měsíců nebo let) a v různých zemích. Rozsah jazykových dovedností požadovaných pro jednotlivce proto není předem znám.

Jednou z možných odpovědí jednotlivců (nebo rodin studentů) k řešení tohoto problému je investovat do učení široce mluveného jazyka, který lze použít jako dopravní jazyk v různých zemích. V Evropě hraje tuto úlohu převážně, ale nikoli výhradně angličtina. Angličtina je ve skutečnosti cizím jazykem nejčastěji používaným evropskými občany. Z údajů však vyplývá, že angličtina dosud nedosáhla statusu základních kompetencí v Evropě. Podle údajů zveřejněných v roce 2012 v průzkumu Eurobarometr hovoří 38 % Evropanů EU-27 jako cizí jazyk anglicky a dosažená úroveň kompetencí bývá středně pokročilá nebo nízká. **Pouze 7 % občanů EU prohlašuje, že umí mluvit anglicky jako cizím jazykem na velmi dobré úrovni. Meziprodukty a základní úrovně jsou běžnější (17 % a 12 %).** Jinými slovy, procento občanů EU, kteří jsou rodilými mluvčími angličtiny nebo mluví plynně, nepřesahuje 21 % obyvatelstva. Mezi zeměmi EU existují v tomto ohledu velké rozdíly (viz dodatek 6.3). Situace se v budoucnu změní, ale pouze do určité míry. V roce 2014 se téměř 80 % dětí primárního vzdělávání v EU-28 učilo angličtinu jako cizí jazyk (Eurostat 2016). Obrázek 3 ukazuje, že více než 90 % studentů studuje angličtinu na vyšším sekundárním vzdělávání ISCED/ISCED 3.

Obrázek 3: procento žáků studujících angličtinu, francouzštinu a němčinu na úrovni ISCED/ISCED 3 (obecné vyšší sekundární vzdělání = střední škola), 2005–2010, zdroj: Evropská komise (2012 c: 40)

V roce 2014 činil tento procentní podíl 94,1 % (Eurostat 2016). To však neznamená, že většina studentů studujících angličtinu opustila, aby se stala kompetentní. Výsledky prvního evropského průzkumu jazykových dovedností (Evropská komise 2012 b) ukazují, že pouze 28 % studentů studujících angličtinu v posledním roce nižšího sekundárního vzdělávání (= vysoká škola, ISCED/ISCED 2) nebo druhého ročníku vyššího sekundárního vzdělávání (= střední škola, ISCED/ISCED 3) dosahuje úrovně B2 společného evropského referenčního rámce pro jazyky (CEFR). **Navzdory masivním investicím do výuky angličtiny ve vzdělávacím systému se v blízké budoucnosti neočekává dvojjazyčnost.** V důsledku toho **stále neexistuje žádný společný jazyk, který by byl široce používán na dobré úrovni nebo se kterým by se setkala drtivá většina evropských občanů.**

Jak je uvedeno na začátku tohoto oddílu, znalost úředního jazyka země zvyšuje pravděpodobnost migrace do této země. Proto jazykové politiky zaměřené na podporu angličtiny jako pouhého automobilového jazyka v Evropě v zásadě podporují mobilitu do anglicky mluvících zemí než jiným Evropanům. Důsledky této asymetrie pro evropský trh práce dosud nebyly podrobně prozkoumány⁹.

Stojí však za zmínku, že začlenění by nebylo nutně snazší, kdyby všichni Evropané měli společný druhý jazyk. Je známo, že se sdělení nevztahuje na pouhé předávání informací. Angličtina může být užitečná pro přístup k vysokoškolským programům ve velkých městech, jako je Milán nebo Berlín, a možná i pro hledání práce v bankách nebo IT společnostech se sídlem v těchto městech. To však pravděpodobně nestačí k tomu, aby bylo plně integrováno do společností, kde jsou stále dominantními místními jazyky itaština a němčina. Pokud lze jazykové dovednosti v daném okamžiku považovat za zásobu lidského kapitálu, používají se jazyky v různých konkrétních situacích a v některých souvislostech jsou některé jazyky užitečnější a/nebo vhodnější než jiné. I když osoba prohlašuje znalost určitého cizího jazyka, neznamená to, že tento jazyk často používá (nebo je nadšený) tento jazyk aktivně nebo pasivně používat. Například lidé žijící ve velkých městech na kontinentu mohou mít v průměru dobrou znalost angličtiny, ale nejsou nutně ochotni přejít na angličtinu, kdykoli je přítomen zahraniční kolega nebo přítel. Tato volba by neměla být alespoň a priori vykládána jako šovinistický nacionalismus. Upřednostňování interakcí v dominantním místním jazyce může být způsobeno legitimními důvody, jako je potřeba cítit se doma nebo touha vyhnout se jazykové nejistotě nebo ji minimalizovat. Mobilita znamená, že interakce s cizinci jak v práci, tak v soukromém životě jsou častější. To zase zvyšuje počet a četnost situací, ve kterých by bylo nutné používat automobilový jazyk. Ale lidé nejsou nutně ochotni přijmout tuto změnu. Jedním z možných negativních dopadů (neboli „nákladů“ ve velmi obecném smyslu) by mohl být vznik „paralelních společností“, ve kterých žijí místní obyvatelé a cizinci (nebo cizinci) v oddělených komunitách a sítích. V některých případech, zejména ve vysokoškolském vzdělávání, se to již děje¹⁰.

Proto ani LM+2, ani angličtina sama o sobě nemohou být způsobem, jak vyřešit napětí mezi mobilitou a začleněním. Mohou být samozřejmě součástí řešení, ale měly by být prováděny i jiné formy jazykové politiky. Například **učení se jazykům „na vyžádání“ by mělo být snazší a především méně nákladné.** Učením se jazykům „na vyžádání“ se rozumí možnost skutečně se učit jazyk před odjezdem do zahraničí a/nebo bezprostředně po příjezdu do hostitelské země. Užitečným příkladem je online jazyková podpora (OLS)

⁹ Všeobecná diskuse na toto téma na celosvětové úrovni viz Van Parijs (2000).

¹⁰ Například vidíme vznikající interakce mezi národními a zahraničními studenty studujícími v angličtině mimo Spojené království nebo Irsko (Priegnitz 2014).

vytvořená Evropskou komisí pro studenty programu Erasmus¹¹. **Jednou z výzev pro EU v nadcházejících letech je navrhnout jazykové politiky, které umožní na jedné straně využít výhod mobility a na druhé straně snížit negativní dopady mobility na začlenění (Grin et al. 2014).** K tomuto bodu se vrátíme v oddíle 3, abychom ukázali, jak Komise tuto otázku řeší.

2.2.2 Integrace migrantů

Otázka jazykových dovedností migrantů se v Evropě stala vysoce diskutovanou otázkou. Mnoho zemí EU požaduje, aby občané mimoevropských zemí získali nebo otestovali své jazykové znalosti v úředním jazyce hostitelské země, aby získali povolení k pobytu nebo občanství (viz Pulinx, Van Avermaet a Extramiana 2014). Znalost místního jazyka je často považována za podmínku sociální a hospodářské integrace. Empirické důkazy tento názor podporují, i když mnozí poukazují na to, že jazyková znalost je nezbytnou (ale nepostačující) podmínkou integrace. Obecně lze říci, **že znalost jazyka (nebo jazyků) hostitelské země má pozitivní vliv na příjem migrantů z práce v rozmezí 5 až 35 %** (viz Adserà a Pytlíková, 2016; viz rovněž Chiswick a Miller, 2014, pokud jde o přehled), např. 27 % ve Španělsku (Budria a Swedberg 2012), 7,3 % v Německu (Dustmann 1994) a 21 % až 23 % ve Spojeném království (Dustmann a Fabbri 2003). Znalost úředního jazyka má **pozitivní dopad na zaměstnatelnost přistěhovalců** (viz Aldashev et al. 2009 pro Německo, Leslie a Lindley 2001 pro Spojené království a Rendon 2007 pro Katalánsko). V různých zemích EU jsou migranti ze zemí mimo EU, kteří vykazují dobré nebo velmi dobré dovednosti v úředním jazyce hostitelské země, pravděpodobněji než ti, kteří neuvádějí žádnou znalost místního jazyka nebo pouze vhodnou úroveň (Gazzola 2016, příští). Související otázka se týká dopadů nedostatku jazykových dovedností na výsledky vzdělávání migrujících dětí. **Studenti s přistěhovaleckým prostředím dosahují trvale horších výsledků než národní studenti.** Nedostatečná znalost vyučovacího jazyka je často uváděna jako jeden z důvodů (i když nemusí být nutně nejdůležitější) pro tento výsledek (Evropská komise 2008b). Fenomén migrace se v posledních letech zvýšil. V roce 2009 například 9,3 % patnáctiletých patřilo rodinám přistěhovalců v EU a přibližně polovina studentů migrujícího původu mluví jiným jazykem, než je jazyk výuky doma (Evropská komise 2012d 13).

2.3 Vícejazyčné instituce

Třetím obecným cílem definovaným ve STH je podporovat účinný a inkluzivní způsob řízení vícejazyčné komunikace v nadnárodní demokracii. Institucionální jazyková politika EU (neboli „jazykový režim“) je založena na formální rovnosti mezi 24 úředními a pracovními jazyky¹². Tato volba vedla k intenzivní diskusi o jejích nákladech, výhodách a nevýhodách. Jazykový režim EU studovali různí autoři a akademici a není zde možné tuto literaturu prezentovat. Je však užitečné uvést některé číselné údaje na základě oficiálních

11 Například pro dosažení úrovně znalostí angličtiny, která se rovná úrovni B2 CEFR, potřebuje průměrný student 500–600 hodin řízeného učení od začátečníka. To znamená věnovat 20 hodin týdně studiu jazyků po dobu téměř 30 týdnů (nebo 7,5 měsíce) (zdvoj <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>). Je zřejmé, že existuje řada faktorů, které mohou ovlivnit dobu potřebnou k dosažení určité úrovně jazykových dovedností (např. věk, individuální talent, afinita mezi cílovým jazykem a mateřským jazykem studenta atd.). Tento jednoduchý příklad však ukazuje, že podpora intenzivního studia jazyků před odchodem do zahraničí (např. tři měsíce) a bezprostředně po přestěhování (např. 4,5 měsíce, nebo dokonce méně, pokud by se vzdělávací proces urychlil v zahraničí) by mohla mít pozitivní dopad na začlenění nově příchozích z dlouhodobého hlediska.

12 Pokud jde o popis jazykového režimu EU, viz mimo jiné Phillipson (2003), Ammon (2015:730–833), Hanf et al. (2010:81–162), Van des Jeught(2015)

údajů. Dostupnost údajů o evropských jazykových dovednostech v průzkumech Eurobarometru (2001, 2006 a 2012) a ve dvou vlnách průzkumu AES vzdělávání dospělých zveřejněného Eurostatem v letech 2011 a 2013 umožnila výzkumným pracovníkům zveřejňovat různé empirické články o účinnosti jazykového režimu EU.

2.3.1 Účinnost a spravedlnost jazykového režimu EU

V literatuře se účinnost jazykového režimu EU, alespoň pokud jde o jeho vnější komunikaci, obvykle měří ukazatelem nazývaným míra jazykového vyloučení (= jazykové disenfranchisement miss = DR), což je ukazatel zavedený Ginsburghem a Weberem (2005). Míravyloučení je definována jako procento občanů nebo rezidentů, kteří nehovoří žádným úředním jazykem jako svým mateřským jazykem nebo cizím jazykem. Tento procentní podíl odpovídá podílu občanů (nebo rezidentů), kteří nemohou obsahovat oficiální dokumenty EU – např. předpisy, obsah plenárních zasedání Evropského parlamentu přenášený prostřednictvím internetu a internetové stránky orgánů EU – pokud nenajdou jiná řešení, jako je placení překladatele nebo tlumočníka nebo žádost o pomoc přítele nebo příbuzného. Čím nižší je míravyloučení, tím větší je účinnost jazykového režimu. Je zřejmé, že míra vyloučení je přibližným ukazatelem potenciální účasti občanů na činnostech EU, protože je založena na zjednodušeném pojetí jazyka jako prostředku přenosu informací. Ačkoli je dobře známo, že hodnota přiřazená jazykům přesahuje jejich pouhou komunikační hodnotu, míra vyloučení má nespornou výhodu spočívající v tom, že je kvantifikovatelná a srovnatelná. To poskytuje empirický základ pro veřejnou diskusi o jazykovém režimu EU.

Autoři používají různé typy míry vyloučení z jazyka. Nejjednodušší definice je procento občanů, kteří nemluví úředním jazykem. Tento ukazatel se nazývá **absolutní sazbavyloučení** (ADR = TAED) a poskytuje první aproximaci procentního podílu obyvatelstva potenciálně vyloučeného z komunikace s orgány EU. Míra absolutníhovyloučení je někdy definována jako procento obyvatel, kteří buď nemluví žádným z úředních jazyků, nebo mluví pouze jedním z nich na základní úrovni. Pro odkaz na tuto alternativní definici používáme zkratku ADR. Bylo by však riskantní porovnat rodilé mluvčí jazyka s lidmi, kteří uvádějí pouze férovou nebo střední úroveň jazykových znalostí. V důsledku toho akademičtí pracovníci vypracovali další definice míryvyloučení práv, které zohledňují rozdíly v jazykových znalostech. RDR = **relativní míra odejmutí volebního práva** je například definována jako procento občanů, kteří nejsou rodilými mluvčími alespoň jednoho úředního jazyka ani jím nemluví na vhodné úrovni¹³. Relativní míravyloučení odráží myšlenku, že úroveň znalostí základního nebo středního cizího jazyka nepostačuje k účasti na činnostech EU bez velkého úsilí a staví vás na roveň rodilým mluvčím.

Autoři obvykle porovnávají čtyři alternativní jazykové režimy. První je status quo (rovnost mezi úředními jazyky). Druhou možností je jazykový režim, který zahrnuje pouze šest největších úředních jazyků v EU, pokud jde o rodilé mluvčí, tj. angličtinu, francouzštinu, němčinu, italštinu, polštinu a španělštinu. Třetí alternativou je tříjazyčný jazykový režim

¹³ Průzkum Eurobarometr vyzval účastníky, aby posoudili svou kapacitu pomocí jednoduché stupnice na třech úrovních – velmi dobré, dobré a základní –, ale tyto úrovně nebyly formálně definovány. Naopak, jazykové dovednosti AES jsou hodnoceny pomocí deskriptorů, tj. vhodných ("Můžu pochopit a používat nejběžnější denní výrazy s. Používám jazyk ve vztahu k známým věcem a situacím), dobré ("Můžu pochopit základy jasného jazyka a vytvářet jednoduché texty. Mohu popsat zkušenosti a události a komunikovat poměrně plynule,") a kompetentně ("Můžu pochopit širokou škálu náročných textů a používat jazyk flexibilně. Jsem téměř zcela plynulý jazyk).

založený na angličtině, francouzštině a němčině, zatímco poslední možností je pouze anglická jazyková politika. Je třeba poznamenat, že v praxi se tyto čtyři jazykové režimy již používají. **Přestože úřední dokumenty musí být přeloženy do všech úředních jazyků EU, mnoho právně nezávazných dokumentů (např. různých internetových stránek Komise) je k dispozici pouze v omezeném počtu jazyků.** V roce 2014 například 14 z 33 generálních ředitelství Komise zveřejnilo svou domovskou stránku pouze v angličtině, 8 GR v angličtině, francouzštině a němčině, jedno GR v 11 jazycích a 10 generálních ředitelství ve 24 nebo 23 úředních jazycích (Gazzola 2014 b: 249–250). V tabulce 5 jsou uvedeny odhademíry vyloučení z jazyků vyplývající ze čtyř právě popsaných jazykových režimů. Čísla pocházejí z pěti různých studií. Je-li to možné, tabulka 5 uvádí tři definice míry vyloučení: ADR, ADR2 a RDR. Relativní míra vyloučení poskytuje nejběžnější odhady jazykového vyloučení, protože předpokládá, že obyvatelé mají vysokou potřebu jazykových znalostí, aby mohli bez větších obtíží porozumět dokumentům EU a účastnit se záležitostí EU.

Studie	Jazykový režim										
	Anglicky only			3 jazyky			6 jazyků			kompletní mnohojazyčnost	
	ALT ERN ATIV NÍ ŘEŠ ENÍ SPO RŮ	ADR2	RDR	ALT ERN ATIV NÍ ŘEŠ ENÍ SPO RŮ	ADR2	RDR	ALT ERN ATIV NÍ ŘEŠ ENÍ SPO RŮ	ADR2	RDR	ALT ERN ATIV NÍ ŘEŠ ENÍ SPO RŮ	RDR
1. Ginsburg a Weber (2005), EU-15	43	—	—	19	—	—	4				
2. Firdmuc, Ginsburg a Weber (2010), EU-27		62,6	—	—	37,8	—	—	16,4	—	—	—
3. Gazzola a Grin (2013), EU-27	50	62	79	—	—	—	—	—	—	0	0
4. Gazzola (2014), EU24	49	—	81	28	—	55	12	—	26	0	4
5. Gazzola (2016), EU25	45	65	79	26	39	49	8	14	19	0	4
Čisté výsledky. Neexistuje žádné dvojí počítání, tj. osoba, která zná angličtinu a francouzštinu, se počítá pouze jednou.											
Zdroj: Úvodní stránka/Štítek (2016)											

Tabulka 5: míra jazykových vyloučení v EU. Procentní výsledky

První studie Ginsburgu a Webera (2005) využívá údaje Eurobarometru (2001) a hodnotí alternativní řešení sporů v EU-15. V této studii jazykový režim založený na šesti jazycích zahrnuje nizozemštinu namísto polštiny. Využití údajů z druhé vlny průzkumu Eurobarometr (2006) o jazykových dovednostech občanů EU ve věku nejméně 15 let, FIDRMUC, Ginsburgh a Weber (odhad ADR 2 pro EU-27 v roce 2010). Gazzola a Grin (2013) odhadují různé míry vyloučení pro EU-27 na základě údajů z vlny Eurobarometru z roku 2012. Gazzola (2014b) studuje míru jazykového vyloučení dospělých rezidentů (včetně trvalých rezidentů zahraničního původu) ve 24 zemích EU s využitím údajů z první

vlny ESA/EAA (2011). V AES/EAA jsou dospělé osoby ve věku 25–64 let. Vzhledem k nedostatku údajů vylučujeme Chorvatsko, Maltu, Lucembursko, Irsko a Nizozemsko. A konečně, Gazzola (2016) odhaduje míru vyloučení dospělých rezidentů ve 25 zemích EU (Chorvatsko, Rumunsko a Nizozemsko jsou vyloučeny z důvodu nedostatku spolehlivých a přiměřených údajů) za použití druhé vlny ESA (2013). Například výsledky studie č. 5 by měly být vykládány takto: 45 % obyvatel 25 zkoumaných zemí nezná angličtinu, 65 % respondentů buď neznají angličtinu, nebo ji mluví pouze na spravedlivé úrovni; 79 % respondentů buď nemluví anglicky, nebo ji zná na spravedlivé nebo střední úrovni (nebo naopak, pouze 21 % respondentů je buď rodilými mluvčími angličtiny, nebo se kvalifikuje jako cizí jazyk). Pokud by například angličtina, francouzština a němčina byly jedinými úředními jazyky v EU, bylo by v závislosti na použitém ukazateli vyloučeno procento rezidentů mezi 26 % a 49 % ve 25 zkoumaných zemích. Alternativní řešení sporů vyplývající z plně mnohojazyčného režimu by bylo nulové, zatímco RDR by činil 4 %. Důvodem je přítomnost různých menšin, které nemají velmi dobré jazykové znalosti v úředním jazyce země, v níž mají bydliště (např. ruský mluvící menšina v pobaltských zemích nebo arabsky mluvící menšina ve Francii).

Ačkoli pět studií používá různé soubory údajů a zkoumá různé skupiny zemí, odhady jsou poměrně podobné a výsledky se shodují se stejnými závěry. Jednojazyčná jazyková politika založená na všeobecném nebo tříjazyčném jazykovém režimu, který by zahrnoval angličtinu, francouzštinu a němčinu, by vyloučila velké procento občanů EU z komunikace s EU. Používání šesti jazyků by snížilo míru jazykového vyloučení, ale pouze do určité míry. **Mnohojazyčnost je nejučinnějším jazykovým režimem ze čtyř zkoumaných alternativ.**

Je důležité poznamenat, že výsledky uvedené v tabulce 5 jsou průměrné hodnoty pro EU jako celek nebo pro velkou podskupinu. **Mezi zeměmi existují velké rozdíly**, pokud jde o míru vyloučení vyplývající z jednojazyčného jazykového režimu nebo jazykové politiky založené na třech nebo šesti jazycích. Je zřejmé, že míra vyloučení je v zemích, které sdílejí společný jazyk s EU, velmi nízká, zatímco v jiných zemích je vyšší (a někdy mnohem vyšší) (viz příloha 6.4).

Výzkum navíc ukazuje, že **sociálně a ekonomicky znevýhodnění jedinci mají tendenci méně mluvit cizími jazyky, a proto je pravděpodobnější, že budou negativně ovlivněni, pokud EU přestane používat jejich mateřský jazyk nebo svůj první jazyk vzdělávání** (Gazzola 2014b, 2016). Například v 25 zemích zkoumaných v pátém studiu uvedeném v tabulce 5 nemá 17 % obyvatel, kteří úspěšně dokončili terciární vzdělání, žádnou znalost angličtiny, zatímco 47 % těch, kteří dokončili pouze středoškolské vzdělání. Přibližně 21 % respondentů s prací nemá žádné znalosti angličtiny, francouzštiny nebo němčiny, a to buď jako cizí nebo mateřský jazyk, ale 41 % mezi nezaměstnanými. Ve Francii hovoří asi tři čtvrtiny lidí v horních 10 % příjmů poněkud anglicky, zatímco pouze třetina osob s nižšími 10 % příjmů tak činí. V Itálii mají lidé v decile s vyššími příjmy dvakrát větší pravděpodobnost, že budou mluvit anglicky jako cizí jazyk než lidé v decile s nižšími příjmy.

Prudké snížení počtu úředních jazyků EU by proto mělo dva negativní důsledky. Zaprvé by to vytvořilo značné nerovnosti mezi občany žijícími v zemi, jejíž mateřský jazyk nebo primární jazyk vzdělávání je úředním jazykem EU, a většinou občanů žijících v zemích,

kteří nemají úřední jazyk společný s EU. Za druhé, opuštění mnohojazyčnosti by mělo regresivní účinek, protože by to bylo obzvláště škodlivé pro znevýhodněné skupiny sociálních skupin, které jsou nejméně vzdělané, osoby s nižšími příjmy a nezaměstnané. Je třeba zdůraznit, že vyloučení by nevedlo pouze k obecnému snížení počtu jazyků. **I snížení počtu oblastí používání úředních jazyků by mělo podobné účinky.**

Ačkoli není možné přikládat peněžní hodnotu výhodám plynoucím z vícejazyčného jazykového režimu, analýza míry vyloučení objasňuje výhody mnohojazyčnosti, pokud jde o účinnost komunikace EU a její distribuční důsledky. Je třeba připomenout, že orgány EU vynakládají na jazykové služby přibližně 1,1 miliardy EUR. To představuje méně než 1 % rozpočtu orgánů EU a méně než 0,09 % evropského HDP (Gazzola a Grin 2013).

2.3.2 Evropská mnohojazyčnost po brexitu

Po referendu ze dne 23. června 2016 se Spojené království rozhodlo vystoupit z Evropské unie. Jednání o formalizaci vystoupení Spojeného království z EU by mohla trvat až dva roky a nevíme, jak bude vypadat budoucnost EU. Kromě toho není možné předvídat, zda se Skotsko, kde většina hlasovala pro setrvání v EU, rozhodne oddělit od Spojeného království. Jakýkoli pokus o popis jazykového režimu EU po brexitu je proto nutně hypotetický. Vzhledem k nedostatku lepších údajů vypočítáme ADR a RDR vyloučením Spojeného království ze všech zemí. Po odchodu ze Spojeného království bude angličtina mateřským jazykem pouze malé menšiny obyvatel nové EU-27 (především irština a Britové žijící na pevnině). Jaký dopad by tato změna mohla mít na jazykový režim Evropské unie? Někteří lidé mohou být v pokušení říci, že brexit řeší otázku spravedlnosti a účinnosti komunikace EU. Angličtina by se stala jediným úředním jazykem Unie, což by snížilo náklady na překlady a postavilo by všechny na stejnou úroveň, pokud jde o komunikaci mezi evropskými orgány a občany. Údaje však představují jiný obrázek. **Brexit pravděpodobně zvýší význam vícejazyčného jazykového režimu.** Tabulka 6 uvádí absolutní a relativní míry vyloučení spojené s jednojazyčným (všeangličtina) jazykovým režimem a tříjazyčným jazykovým režimem (angličtina, francouzština a němčina) po brexitu. Používáme dva různé soubory údajů, tj. vlnu Eurobarometru z roku 2012 a druhou vlnu průzkumu vzdělávání dospělých (2013).

Výsledky směřují ke stejnému závěru. Celoanglická jazyková politika by vyloučila více než 50 % obyvatel EU bez Spojeného království a ztížila by komunikaci 90 % občanů, zejména těch, kteří mají nízkou úroveň vzdělání a relativně nízkou úroveň příjmů. Pouze 10 % obyvatel uvádí, že hovoří anglicky jako mateřský jazyk nebo velmi dobře jako cizí jazyk. To znamená, že pouze 10 % Evropanů by mělo přístup k dokumentům EU bez přílišného úsilí. Používání tří jazyků by také vedlo k velkému vyloučení. Třetina evropských občanů by byla zcela vyloučena z komunikace s EU a více než polovina by měla potíže s přístupem k dokumentům EU.

Soubor zemí a údajů	Jazykový režim			
	vše anglicky		Anglicky-francouzsky-německy	
	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR
EU-26° (Eurobarometr 2012)	56	90	36	58
EU-24* (průzkum vzdělávání dospělých v roce 2013)	51	90	30	56
° EU-26 = EU-28 minus Spojené království a Chorvatsko z důvodu nedostatku údajů. Evropští občané ve věku 15 let a více, počet připomínek 26751				
* EU-24 = EU-28 minus Spojené království, Chorvatsko, Rumunsko a Nizozemsko z důvodu nedostatku odpovídajících údajů. Rezidenti EU ve věku 25 až 65 let, počet připomínek 166 311				
Zdroj: tabulka sestavená autorem				

Tabulka 6: míra jazykových vyloučení v EU po brexitu. Procentní výsledky.

Porovnejte sazby vyloučení z cla v tabulce 6 a sazby uvedené v tabulce 5. **Po brexitu se zvýší míra jazykového vyloučení spojená s jednojazyčnou a/nebo trojjazyčnou politikou.** To zdůrazňuje význam mnohojazyčného přístupu pro vnější komunikaci EU.

3 Provádění statusu tržního hospodářství

Hlavní výsledky:

- Provádění statusu tržního hospodářství na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni se zabývá jen několika zprávami a dostupné údaje nepostačují k tomu, aby bylo možné provést komplexní posouzení statusu tržního hospodářství.
- První evropský průzkum jazykových dovedností je jedním z nejdůležitějších úspěchů STH.
- Program celoživotního učení financoval různé projekty na podporu studia jazyků, avšak nedostatek jasných ukazatelů výsledků neumožňuje posoudit konečné účinky těchto projektů ve srovnání s jazykovými dovednostmi účastníků.
- Online jazyková podpora (OLS) poskytovaná Evropskou komisí studentům programu Erasmus je slibným nástrojem na podporu studia jazyků a sebehodnocení jazykových dovedností.
- Evropský sociální fond byl využíván na jazykové vzdělávání zaměřené na zlepšení zaměstnatelnosti a integrace přistěhovalců, ale chybí nám údaje o výši finančních prostředků investovaných za tímto účelem a o dosažených socioekonomických dopadech.
- Různá opatření, která Komise provedla v reakci na doporučení týkající se statusu tržního hospodářství, zahrnovala zveřejňování dokumentů, internetových stránek a zpráv zaměřených na zvýšení povědomí o přínosech jazykové rozmanitosti a studia jazyků ve společnosti a hospodářství.
- Většina opatření přijatých Komisí v oblasti překladu a tlumočení je cílená a relevantní. „Systém strojového překladu pro orgány veřejné správy = MT@ED“ vyvinutý Evropskou komisí je užitečným nástrojem pro užitečnou přeshraniční komunikaci mezi veřejnými institucemi.
- Bylo přijato několik iniciativ na podporu vnějšího rozměru mnohojazyčnosti.

V této části zprávy shrnujeme opatření přijatá Komisí k provádění STH. Pokud je nám známo, je *zpráva o provádění usnesení Rady ze dne 21. listopadu 2008 o evropské strategii mnohojazyčnosti – od nynějška zpráva o provádění* - (Evropská komise 2011f) jediným oficiálním dokumentem, který se konkrétně zabývá prováděním statusu tržního hospodářství Komisí. Na úrovni EU neexistuje žádný dokument, který by shrnoval opatření přijatá členskými státy (pokud existují). Další důkazy, které mohou být relevantní pro posouzení zacházení jako v tržním hospodářství, jsou uvedeny ve dvou pracovních dokumentech zveřejněných Komisí v letech 2008 a 2011 (Evropská komise 2008d, 2011a). Závěrem je třeba zmínit zprávu *"Mnohojazyčnost: mezi cíli politiky a prováděním"* a jeho přílohami, které v roce 2008 zveřejnil Evropský parlament (Cullen et al., 2008a, 2008b). Tato zpráva obsahuje užitečné informace o provádění *akčního* plánu 2004–2006 (Evropská komise 2003). Jeho význam pro posouzení statusu tržního hospodářství je však omezený.

Tento oddíl shrnuje dostupné důkazy o uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství na základě *zprávy o provádění*, aktualizuje výsledky s dalšími zdroji¹⁴ a pokud možno

14 Další informace o provádění jsou uvedeny v nedávné studii Saville a Gutierrez Eugenio (2016). Tato studie však byla publikována přesně ve stejnou dobu jako naše studie. Proto nebylo možné plně zohlednit její obsah.

poskytuje celkové posouzení iniciativ Komise s ohledem na koncepce vysvětlené v oddíle 1.2 a výsledky uvedené v oddíle 2. Iniciativy jsou předkládány v souladu s pořadím doporučení týkajících se statusu tržního hospodářství. Shrnutí je uvedeno v tabulce 7 na konci tohoto oddílu.

3.1 Sociální soudržnost, mezikulturní dialog a evropská integrace

Pokud jde o první prioritu STH (tj. „podpora mnohojazyčnosti s cílem posílit sociální soudržnost, mezikulturní dialog a evropskou integraci“), zpráva o provádění zmiňuje dva druhy iniciativ. První z nich se skládá z **různých publikací, včetně internetových stránek¹⁵, příruček a zpráv o** těchto otázkách. Některé z těchto publikací se zabývají jazykovými potřebami dětí migrantů a menšin. V roce 2009 zveřejnila Komise výzkum Eurydice o integraci dětí přistěhovalců do škol (Evropská komise 2009). Tato zpráva představuje opatření, která přijali na podporu komunikace s rodinami přistěhovalců a na výuku původních jazyků dětí přistěhovalců. Téma se v posledních letech rozrostlo, což vedlo ke zveřejnění různých zpráv (např. ICF Consulting Services 2015).

Druhá iniciativa byla zahájena v roce 2009, kdy Komise zřídila **platformu občanské společnosti na podporu mnohojazyčnosti pro mezikulturní dialog**. V roce 2011 platforma vypracovala zprávu obsahující různá doporučení. Jedním z výsledků práce na platformě byl projekt Poliglotti4.eu (2011–2013). Internetové stránky projektu shromažďují mimo jiné informace o hlavních faktorech motivace a inhibice mnohojazyčnosti, různé katalogy osvědčených postupů při řízení vícejazyčné komunikace, katalog nástrojů mnohojazyčnosti a různé příklady osvědčených postupů pro provádění politiky mnohojazyčnosti místními a regionálními orgány. Poslední zpráva ¹⁶o projektu Poliglotti4.eu byla zveřejněna v roce 2012. Obsahuje informace o výsledcích a důsledcích projektu. Výsledek těchto opatření je měřen na základě informací zveřejněných na internetových stránkách (např. seznam knih o mnohojazyčnosti a některé příklady osvědčených postupů), přičemž důsledky jsou posuzovány z hlediska počtu návštěv na internetových stránkách za měsíc. V červnu 2012 byla platforma oficiálně obnovena s cílem dále podporovat mnohojazyčnost v EU, ale na konci roku 2015 se Evropská komise rozhodla nepředkládat nový mandát.

Cílem obou souborů opatření je zvýšit povědomí o přínosech studia jazyků a jazykové rozmanitosti obecně, **je však obtížné posoudit jejich konečný dopad na podporu sociální soudržnosti, mezikulturního dialogu a evropské integrace bez jasných ukazatelů a údajů**. Iniciativy Komise v této oblasti jsou relevantní (viz oddíl 2.2 výše), ale nedostatek výslovných hodnotících zpráv Komise nám neumožňuje dospět k jasnému závěru.

3.2 Celoživotní studium jazyků

Druhá priorita STH se týká celoživotního jazykového vzdělávání. Je třeba připomenout, že vzdělávání není v pravomoci EU a že rozsah opatření v této oblasti je omezen na usnadnění koordinace mezi vzděláváním a poskytováním přímé finanční podpory projektům týkajícím se studia jazyků.

Od roku 2008 byla v této oblasti přijata řada důležitých opatření. V roce 2008 zahájila

¹⁵ Některé z těchto zveřejněných internetových stránek již nejsou online.

¹⁶ viz http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?doc_id=73&lg=en

Komise plán **průzkumu s cílem ověřit úroveň způsobilosti studentů v různých cizích jazycích**. První evropský průzkum jazykových dovedností byl zveřejněn v roce 2012 (Evropská komise 2012b). Průzkum testoval v několika evropských zemích úroveň způsobilosti v různých cizích jazycích (zejména v angličtině a někdy ve francouzštině) v reprezentativním vzorku 53 000 žáků v posledním roce nižšího sekundárního vzdělávání (= střední škola, 3.^{třída}) nebo ve druhém ročníku vyššího sekundárního vzdělání (= střední škola, třída 1e). **Vypracování transevropského průzkumu s využitím standardizovaných kritérií pro testování jazykových dovedností žáků je důležitým úspěchem**, neboť poskytuje společný základ pro sledování (případného) pokroku dosaženého dosažením barcelonských cílů (tj. LM +2).

EU financovala různé projekty zabývající se celoživotním učením, zejména prostřednictvím programu celoživotního učení (LPP- 2007–2013). Zpráva o provádění obsahuje některé údaje o výši finančních prostředků vynaložených na jazykové činnosti. LPP má rozpočet ve výši téměř 7 miliard EUR a financuje širokou škálu výměn, studijních návštěv a síťových aktivit. Od roku 2007 do roku 2011, což je poslední rok, za který jsou k dispozici údaje ve zprávě o provádění, vynaložila Komise na činnosti související s jazykem přibližně 50 milionů EUR ročně. Předpokládejme, že celkový rozpočet LPP je rovněž rozdělen na sedm let trvání programu (to znamená 1 miliardu EUR ročně). Za tohoto předpokladu **bylo přibližně 5 % rozpočtu programu celoživotního učení vynaloženo na jazykové činnosti**. To odpovídá příspěvku opatření jazykové politiky prováděných Komisí (viz obrázek 1), ale k dispozici je jen málo přesných údajů o výsledcích a důsledcích těchto opatření. Bez těchto údajů není možné posoudit skutečný dopad LPP

Zpráva o provádění uvádí, že od roku 2007 do roku 2010 bylo vybráno celkem 87 mnohostranných projektů, 17 sítí a 8 doprovodných opatření z klíčové činnosti 2 „Jazyky“ (tato činnost byla rovněž financována z programu celoživotního učení). Klíčová činnost 2 „uznávala význam jazykové rozmanitosti a studia jazyků s cílem zajistit, aby evropští občané měli během svého života lepší pracovní a osobní příležitosti. Cílem této klíčové činnosti bylo zvýšit povědomí o tomto významu nejen u studentů a pedagogických pracovníků, ale i v širší společnosti“ (Saville a Gutierrez Eugenio 2016:22). Celková částka poskytnutých prostředků činila 39 milionů EUR (Evropská komise 2011a). V letech 2011 až 2013 byla v rámci klíčové akce 2 financována 10 mnohostranných sítí, 8 doprovodných opatření a 62 mnohostranných projektů¹⁷.

Kromě toho bylo na decentralizované akce celoživotního učení týkající se jazyků vynaloženo dalších 35 milionů EUR. Tyto akce řídily národní agentury programu celoživotního učení. V letech 2007 až 2010 byly financovány různé projekty v oblasti jazyků, včetně centralizovaných akcí celoživotního učení, včetně *programů Comenius, Grundtvig, Leonardo a Erasmus*. Celkem bylo financováno 62 projektů v celkové výši téměř 17 milionů EUR. Široká škála financovaných činností je široká. Patří mezi ně mnohostranné projekty podporující citlivost jazyků a přístup ke zdrojům jazykového vzdělávání, rozvoj a šíření materiálů pro studium a testování jazyků, jakož i jazykové kurzy a opatření v oblasti mobility. *Zpráva o provádění však neposkytuje podrobné údaje o zdrojích investovaných do konkrétních opatření pro jazyky financované z programů Comenius, Grundtvig, Leonardo a Erasmus, s výjimkou 1,57 milionu vynaložených v akademickém roce 2008/09 na intenzivní jazykové kurzy pro studenty programu Erasmus*

¹⁷ Viz <http://www.sepie.es/doc/comunicacion/publicaciones/Keyactivity2.pdf> citováno v rozsudku (Saville a Gutierrez Eugenio 2016: 22).

ve 22 zemích. Z jiných zdrojů víme, že program *Erasmus*, který byl součástí programu celoživotního učení v letech 2007 až 2013, podporoval různé jazykové iniciativy v oblasti vysokoškolského vzdělávání, jako jsou *intenzivní jazykové kurzy Erasmus (EILC)*, tj. šest týdnů intenzivní výuky úředního jazyka hostitelské země (Evropská komise 2011a). V letech 2009–2010 se EILC zúčastnilo více než 5000 studentů. Nejsou však k dispozici žádné údaje o nákladech EILC a důsledky této iniciativy dosud nebyly zveřejněny. **Nedostatek přesných údajů o výsledcích dosažených iniciativami, jako je EILC, je mezerou vezprávé o provádění.** V souladu s oficiální zprávou Komise "v posledních třech letech *programu celoživotního učení na období 2011–2013* bylo 27,8 milionu EUR investováno do mnohostranných projektů, sítí a doprovodných opatření na podporu studia jazyků. Ve stejném období navštěvovalo *intenzivní jazykové kurzy Erasmus* přibližně 21 000 studentů nebo zaměstnanců" (Evropská komise 2015:4). Také v tomto případě nemáme k dispozici informace o výsledcích těchto kurzů, pokud jde o jazykové dovednosti účastníků na konci programu.

Program *Leonarda Vinci* byl součástí programu celoživotního učení v letech 2007 až 2013. Program podpořil jazyková doprovodná opatření k usnadnění transevropských umisťování ve společnostech (Evropská komise 2011a). Jazyková příprava pro stážisty a učně byla poskytována prostřednictvím *Vocationally Oriented Language Learning (VOLL)*, ale **nebyly zveřejněny žádné údaje o nákladech a přínosech VOLL**. Některé číselné údaje poskytla Evropská komise (2011a), ačkoli program Leonardo od roku 2007 do roku 2010 podpořil 71 inovativních projektů na podporu moderního studia cizích jazyků. *Zpráva o provádění nezmiňuje žádné číselné údaje o výsledcích těchto projektů týkajících se jazykových znalostí, které účastníci vyvinuli.* Rozpočet činil více než 17,7 milionu EUR. Je třeba poznamenat, že v programu celoživotního učení celoživotního učení by mohla být vyplacena paušální částka až 500 EUR na účastníka na pokrytí jazykové, kulturní a pedagogické přípravy na zkušenosti v zahraničí (Evropská komise 2008d).

Činnosti celoživotního učení pokračují v rámci nového *programu Erasmus+ (2014–2020)*. Podle oficiálních údajů, které byly k dispozici, v letech 2014 až 2016 financoval *program Erasmus+* 38 103 projektů. Poskytnuté granty se pohybují od několika tisíc EUR do 3,7 milionu¹⁸. Jednoduchý pohled na názvy financovaných projektů ukazuje, že mnohé z nich odkazují přímo na výuku jazyků, mnohojazyčnost a výuku jazyků. V tomto informačním dokumentu však není možné poskytnout spolehlivý odhad zdrojů vynaložených na jazykové činnosti, protože financované činnosti jsou často pouze jedním aspektem velmi rozsáhlých projektů zahrnujících vysokoškolské studenty a mobilitu zaměstnanců. Některé údaje jsou uvedeny v nedávné publikaci Komise: díky programu Erasmus+ „téměř 220 000 studentů vyhodnotilo svou jazykovou úroveň a více než 65 000 studentů absolvovalo jazykové kurzy online, aby se zajistilo, že budou mít lepší hodnotu svých studií a stáží v zahraničí“ (Evropská komise 2015:4). V roce 2016 bude mít 66 000 studentů odborného vzdělávání a více než 7000 dobrovolníků v rámci evropské služby (Mládež-EVS = Evropská dobrovolná služba) prospěch z jazykového hodnocení a on-line jazykové podpory. S použitím terminologie uvedené v oddíle 1.2 je počet účastníků jedním z výsledků opatření jazykové politiky, které Komise přijala za účelem provádění STH. **Nyní chybí údaje o důsledcích této politiky, tj. úrovni jazykových dovedností, které studenti nakonec dosáhli, a o výsledných dopadech na úspěch jejich studia a stáží v zahraničí.**

Jedním z nejzajímavějších důsledků **programu Erasmus+** bylo vytvoření platformy pro online jazykovou podporu (OLS) (<http://erasmusplusols.eu>). OLS "poskytuje účastníkům

¹⁸ Viz abstrakt projektů Erasmus+: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu/projects-compendium/>

činností v oblasti dlouhodobé mobility *Erasmus+* (klíčová akce 1) příležitost posoudit jejich dovednosti v cizích jazycích, které budou využívat ke studiu, práci nebo dobrovolnické činnosti v zahraničí. Kromě toho mohou vybraní účastníci absolvovat on-line jazykový kurz, aby zlepšili svou způsobilost.“ OLS byl velmi populární (viz Saville a Gutierrez Eugenio 2016: 24 pro obecnou prezentaci) a může být zajímavým nástrojem pro snížení nákladů na výuku jazyků „na vyžádání“ (viz oddíl 2.2.1).

Zpráva o provádění zmiňuje zveřejnění příručky pro výuku jazyků v raném věku (Evropská komise 2011c) a některé společné pokyny pro validaci jazykových dovedností získaných v neformálním a informálním učení¹⁹.

Stručně řečeno, **SEM vyzývá Komisi a členské státy, aby posílily celoživotní studium jazyků, a navrhuje, aby bylo dosaženo osmi priorit. Některé z nich, jak je uvedeno výše, byly plně nebo částečně realizovány.** Byl navržen evropský ukazatel jazykových znalostí (bod 2e SEM) a byly zveřejněny výsledky pěti testů. Jedná se o důležitý úspěch, protože ukazatel poskytuje standardizované informace o účinnosti vzdělávacích systémů. Kromě toho program celoživotního učení LLP financoval různé činnosti zaměřené na podporu příležitostí mobility pro studenty a učitele (bod 2h SEM). To jim může pomoci zlepšit jejich jazykové dovednosti. **Dostupné údaje se všaktýkají především vstupů,** tedy mobilizovaných zdrojů, **a někdy i výsledků politiky,** tedy počtu podporovaných projektů a počtu účastníků (definice viz oddíl 1.2). **Nemáme však žádné údaje o důsledcích konkrétních opatření prováděných Komisí nebo jinými organizacemi financovanými z programu LLP,** a tudíž o jejich dopadu na cílovou populaci jazykové politiky. Zpráva o provádění například nezveřejňuje dostatek údajů k posouzení toho, zda studenti a učitelé skutečně zlepšili své jazykové dovednosti v důsledku své účasti na projektech financovaných z programu celoživotního učení. Komise by měla zlepšit počet a kvalitu ukazatelů potřebných k posouzení výsledků projektů financovaných EU z hlediska jazykových dovedností účastníků. Jinými slovy, informační systém by měl být zlepšen. To nemusí nutně znamenat shromažďování údajů pro každý jednotlivý projekt, ale alespoň některé projekty by měly být pečlivěji sledovány. Bez těchto údajů není možné posoudit přínosy podpory EU pro studium jazyků a účinnost a účelnost přijatých jazykových politik.

Pokud jde o pokrok při plnění cílů Barcelon e (tj. vzorec LM+2, viz bod 2a SEM), svědectví jsou smíšená. Průměrný počet cizích jazyků vyučovaných na nižší sekundární úrovni (ISCED/ISCED 2 = francouzská vysoká škola) se mírně zvýšil z 1,4 v roce 2004 na 1,5 v roce 2011 (ICF GHK 2014, Evropská komise 2012e, Evropská komise 2012f), ale průměrný počet jazyků vyučovaných na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání (= francouzské střední školy) zůstal konstantní na 1,6. Procento studentů studujících alespoň dva cizí jazyky na obecné úrovni ISCED/ISCED 3 zůstalo prakticky konstantní (Eurostat 2016). Finanční krize a následná úsporná opatření přijatá v několika zemích mohou tento trend vysvětlit.

K posouzení opatření, která přijali k odborné přípravě učitelů jazyků (bod 2 písm. f)), a k podpoře využívání digitálních komunikačních technologií a distančního vzdělávání je zapotřebí více informací (bod 2 písm. d). K monitorování rozmanitosti jazyků vyučovaných v Evropě, včetně méně používaných uznávaných jazyků (bod 2 písm. c)), a k hodnocení pokroku (pokud existuje) v přístupech založených na vzájemném

¹⁹ Revidované vydání evropských pokynů pro validaci neformálního a neformálního učení bylo zveřejněno na konci roku 2015 a je k dispozici na adrese <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>.

porozumění souvisejících jazyků (bod 2 písm. d)) by byly zapotřebí přesnější údaje. Oficiální údaje však ukazují, že v roce 2014 se 94 % studentů vyššího sekundárního vzdělávání (= francouzské střední školy) naučilo angličtinu, ale pouze 23 % francouzštinu, 19 % němčinu, 19 % španělštinu, 3 % italštinu a 3 % ruštinu (Eurostat 2016). S cílem přispět k dosažení výsledků STH, zejména pokud jde o politiku LM+2, **by EU mohla zvýšit finanční podporu na výuku jiných jazyků než angličtiny**. Pokud je vzdělávání v souladu se zásadou subsidiarity kompetentním osobám, mohla by EU využít finanční podporu na podporu jazykových výměn s neanglicky mluvícími zeměmi pro studenty na úrovni ISCED/ISCED 3.

3.3 Zaměstnatelnost a konkurenceschopnost

SEM vyzývá Komisi a podporuje mnohojazyčnost s cílem posílit konkurenceschopnost podniků a mobilitu a zaměstnatelnost občanů. Jak je uvedeno v oddíle 2.1 tohoto podkladu, tyto cíle jsou vhodné. V současné době je o dopadu programů financovaných EU v této oblasti známo jen málo. V souladu se zprávou o provádění "strukturální fondy byly použity na financování výuky cizích jazyků, jejichž cílem je mimo jiné zvýšit zaměstnatelnost, umožnit pracovníkům pochopit bezpečnostní pravidla, rozvíjet odvětví cestovního ruchu nebo zlepšovat dovednosti úředníků. Rovněž je financována odborná příprava v jazyce hostitelské země s cílem podpořit integraci přistěhovalců a jejich rodin. To je v souladu s doporučeními Rady (viz bod 3 písm. c) nařízení o zacházení jako v tržním hospodářství). **Zpráva o provádění bohužel neuvádí žádné přesné údaje o výši finančních prostředků investovaných za tímto účelem, ani nezmiňuje dosažené účinky.**

Některé údaje lze nalézt v samostatném dokumentu zveřejněném v roce 2011 Komisí (Evropská komise 2011a). V letech 2007 až 2013 vyčlenil Evropský sociální fond (ESF = ESF) 11 miliard EUR ročně na všechny s cílem zlepšit dovednosti a pracovní příležitosti lidí. Jazyková příprava je jedním z prostředků k dosažení tohoto cíle, **ale nevíme přesné množství peněz, které na něj byly vynaloženy**. V letech 2007 až 2011 bylo studium jazyků podporováno v 244 prioritách 48 operačních programů z 21 (z celkového počtu 117 operačních programů 27). Většina financovaných projektů byla součástí širších politik na podporu studia jazyků, hlavního zaměření na etnické menšiny, migranty, (dlouhodobé) nezaměstnané, osoby, které předčasně ukončily školní docházku, školitele a pedagogy. Některé příklady pro období 2000–2006 jsou popsány ve zprávě zveřejněné Komisí (viz Evropská komise 2008d).

Viditelným výsledkem iniciativ Komise v oblasti zaměstnatelnosti a konkurenceschopnosti je podpora určitých tematických skupin týkajících se významu jazykových dovedností v hospodářství a zveřejňování různých zpráv nebo studií zaměřených na zvýšení povědomí o možném přínosu jazyků k zaměstnatelnosti a konkurenceschopnosti podniků. V této části předkládáme tyto iniciativy a pokud je to možné, diskutujeme o jejich následných krocích.

- Zpráva *Languages for Jobs = Jazyky pro pracovní místa* (Evropská komise 2011d), kterou zveřejnila odborná pracovní skupina, uvádí různé příklady „osvědčených postupů“, aby lépe odpovídala jazykovým dovednostem osob vstupujících na trh práce s očekáváními zaměstnavatelů.
- V roce 2009 zřídila Komise *obchodní platformu pro mnohojazyčnost*. Platforma mimo jiné diskutovala o tom, jak zvýšit povědomí o významu jazyků v podnikání a rozvíjet služby a nástroje,

keré podnikům a jednotlivcům pomohou zlepšit jejich profesionální výkonnost prostřednictvím jazykové politiky. Zpráva byla zveřejněna v roce 2011²⁰. Platforma také zveřejnila brožuru „Jazyky dělat naše podnikání“. Jedním z výsledků platformy je síť CELAN pro podporu jazykových strategií pro konkurenceschopnost a zaměstnatelnost (2011–2013). Cílem CELAN je poskytovat podnikům jazykové služby, např. výzkum jazykových potřeb evropských společností/malých a středních podniků v různých odvětvích a analýzu služeb a nástrojů souvisejících se stávajícími jazyky. Nejdůležitějším výsledkem sítě CELAN je vývoj online aplikace s názvem „Aplikace analýzy jazykových potřeb“ = „Aplikace pro analýzu jazykových potřeb“. Tato aplikace poskytuje interaktivní systém pro společnosti „definovat své jazykové potřeby, porovnat je se současnými postupy, a získat informace a přístup k různým jazykovým zdrojům, které jsou k dispozici v jazykové komunitě a na trhu“²¹. Neexistuje však žádné následné hodnocení opatření přijatých v návaznosti na doporučení platformy. Údaje o skutečném používání aplikace pro analýzu jazykových potřeb by pomohly posoudit její dopad.

- V roce 2011 zveřejnila Komise *zprávu o strategiích jazykového řízení a osvědčených postupech v evropských malých a středních podnicích: projekt Pimlico* (Hagen 2011), kde Pimlico znamená „Podpora, provádění, mapování jazykových a mezikulturních komunikačních strategií v organizacích a podnicích“. Projekt Pimlico identifikuje a popisuje různé modely osvědčených postupů ve 40 evropských malých a středních podnicích, které „byly vybrány pro svůj významný komerční růst prostřednictvím formulace a používání strategií jazykového řízení“. Jedním z výsledků projektu je zkoumání různých organizací a sítí jazykové podpory v EU, které působí na nadnárodní, celostátní, regionální a místní úrovni. Pro posouzení účinnosti/účinnosti projektu je nutné shromažďovat a zveřejňovat údaje o skutečném využívání těchto informací společnostmi.
- V letech 2009 až 2011 program celoživotního učení financoval síť LILAMA (kde LILAMA znamená *jazykovou politiku pro trh práce*). Síť je vzdělávací platformou pro výměnu a šíření pokynů, osvědčených postupů a politických doporučení přispívajících k navrhování a provádění tržně orientovaných jazykových politik²².
- V roce 2011 zveřejnila Komise *Mapping Best Multilingual Business Practices (Mapping Best Multilingual Business Practices) ve studii EU*, Evropská komise 2011b, a *jazykovou příručku pro evropské podnikání, která účinně komunikuje v rámci vašich mezinárodních výměn* (Evropská komise 2011b). Chybí údaje pro posouzení skutečného použití této příručky.

Ačkoli tyto studie a zprávy dokázaly zvýšit povědomí o významu jazykových dovedností v hospodářství, není snadné posoudit jejich skutečný dopad na zúčastněné subjekty.

3.4 Podpora jazykové rozmanitosti prostřednictvím překladu

Čtvrtý bod žádosti o zacházení jako v tržním hospodářství se týká překladu. Rada vyzývá Komisi, aby poskytla informace o vnitrostátních a evropských plánech pomoci při překladu kulturních produktů, jako jsou knihy nebo filmy (zejména prostřednictvím titulků). Rovněž naléhavě vyzývá Komisi, aby posílila programy odborné přípravy překladatelů, podporovala vícejazyčné terminologické databáze a povzbuzovala rozvoj jazykových technologií. V této části vidíme a aktualizujeme nejdůležitější iniciativy v této oblasti. **Opatření provedená v této oblasti jsou obecně dobře vysvětlena ve zprávě o provádění. Většina z nich je cílená a relevantní, zejména pokud jde o provádění mnohojazyčné politiky na úrovni orgánů EU (viz oddíl 2.3).**

Komise s pomocí programu celoživotního učení zřídila evropský magisterský program v oboru překladu (EMT = MET), což je projekt ve spolupráci mezi Evropskou komisí a vysokoškolskými institucemi, který nabízí překladatelské programy na magisterské úrovni s cílem zlepšit kvalitu odborné přípravy překladatelů a získat vysoce kvalifikované pracovníky, kteří budou pracovat jako překladatelé v EU. Univerzity zapojené do MET tvoří

²⁰ Viz http://ec.europa.eu/languages/library/documents/business_en.pdf

²¹ Viz <http://www.celan-platform.eu/index.html>

²² Viz <http://www.lilama.org/>

síť s názvem EMT síť (= síť MET), která je fórem, kde se scházejí členské univerzity MET a vyměňují si osvědčené postupy při výuce překladů. Síť má 63 členů. Kromě toho Komise organizuje další programy a činnosti zaměřené na podporu překladu jako profese, zejména program *pozvaných překladatelů* a *návštěvyprogramů GR* pro překlady. První program umožňuje překladatelům Komise strávit několik týdnů na univerzitní výuce překladu a poskytovat lingvistům poradenství ohledně kariérních příležitostí v EU, zatímco druhý program organizuje návštěvy GR pro překlady pro studenty a další osoby, které mají profesní zájem o překlad. Komise kromě toho pořádá překladatelskou soutěž *Juvenes Translatores* s cílem zvýšit povědomí studentů středních škol o významu překladu²³. Komise a Parlament se aktivně podílely na vytvoření evropského mistra konferenčního tlumočení (EMCI).

Komise poskytuje překladatelům a terminologům různé **nástroje**, referenční materiály a databáze, např. *Interactive Terminology for Europe* (IATE = *Interactive Terminology for Europe* = TIAE). Údaje o účinném využívání IATE externími uživateli by pomohly posoudit dopad této iniciativy.

Komise spustila *webovou platformu pro jazykový průmysl* (LIND-Web), která obsahuje fakta a čísla o jazykovém průmyslu EU. Směrnice o informacích veřejného sektoru (2003/98/ES) zavádí konkrétní mechanismus na podporu opakovaného využívání jazykových zdrojů vytvořených orgány a institucemi EU členskými státy, jako jsou překladové archivy a dokumenty přeložené do různých jazyků EU (Evropská komise 2011a). Na 24 zastoupeních Komise působí překladatelské kanceláře, které působí jako prostředník se zúčastněnými stranami v národním jazyce. **Údaje o službách, které tyto kanceláře v současné době poskytují, by byly užitečné pro posouzení dopadu statusu tržního hospodářství.**

V letech 2007 až 2011 pomohl *program Kultura* financovat překlad 1548 knih s celkovým rozpočtem 8,4 milionu EUR (Evropská komise 2011a). Studie o používání titulků na podporu studia cizích jazyků a zlepšení znalosti cizích jazyků byla zveřejněna v roce 2011 (Media Consulting Group 2011). Podle nedávné zprávy financoval v roce 2015 rámcový program Komise na podporu kultury a audiovizuálních odvětví *Kreativní Evropa* překlad více než 500 knih (romanů, zpráv, her, poezie, komiksů a fikcí pro děti) z 35 evropských jazyků s rozpočtem téměř 4 miliony EUR (Evropská komise 2015: 5).

Evropská komise pracuje od roku 2010 na novém systému strojového překladu pro orgány veřejné správy s *názvem MT@E C*. Tento systém "umožňuje všem orgánům a agenturám EU (nejen překladatelům, ale také řádným zaměstnancům) i vnitrostátním orgánům veřejné správy v EU získat poměrně přesné automatické překlady do celkem 552 jazykových párů, které pokrývají všechny úřední jazyky EU. Tento nový systém je klíčovým vývojem, neboť umožňuje mnohojazyčnost ve veřejných službách" (Saville a Gutierrez Eugenio 2016:36).

Komise zveřejnila různé **studie** o významu překladu ve společnosti a hospodářství. Mimo jiné je třeba zmínit studii o překladatelském průmyslu (Rinsche a Portera-Zanotti 2009), zprávu o překladatelské profesi (Pym et al. 2012), zprávu o úloze překladu v evropské společnosti (Euréal 2010) a studii zaměřenou na dopad nových technologií a nových obchodních modelů v globálním překladatelském průmyslu (Tkitl a Debussche 2014). V roce 2010 zveřejnila Komise studii o dopadu informačních a komunikačních technologií (IKT = IKT) a nových médií na studium jazyků (Stevens 2010).

Komise podpořila různé **vědecké projekty** v oblasti lidských jazykových technologií. Například jednou z *priorit sedmého rámcového programu pro výzkum a technologický*

²³ Viz http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/index_en.htm

rozvoj (2007–2013) byly „jazykové technologie“ zahrnující mnoho výzkumných skupin a oborů, včetně zpracování přirozeného jazyka, hlasové technologie, extrakce informací a strojového překladu. V letech 2009–2010 bylo zahájeno celkem 25 projektů jazykových technologií s celkovým financováním EU ve výši 56 milionů EUR (Evropská komise 2011a). Portfolio jazykových technologií zahrnuje projekty z programu pro konkurenceschopnost a inovace (2007–2013). Projekty týkající se jazykových technologií, a zejména strojového překladu, mohou být rovněž financovány z *programu Horizont 2020* (2014–2020), nového rámcového programu pro výzkum a inovace.

Komise se aktivně podílí na **činnostech mezinárodní spolupráce** v oblasti překladů a tlumočení, například na výročním zasedání věnovaném jazykovým ujednáním, dokumentaci a publikacím (IAMLADP), fóru a síti vedoucích představitelů mezinárodních organizací, kteří zaměstnávají poskytovatele jazykových konferencí a služeb. Evropská komise kromě toho uzavřela mezinárodní dohody s různými státními agenturami zapojenými do mnohojazyčného překladu a terminologie, jako je překladatelský úřad, kanadské veřejné práce a vládní služby, Karibský výzkumný ústav pro překlady a tlumočení (Evropská komise 2011a), Herzen State Educational University v Petrohradě a Moskevská jazyková univerzita se účastní programu návštěvních překladatelů. V oblasti tlumočení má Komise různé programy mezinárodní spolupráce s Čínou, Vietnamem, Macaeem a Ruskem.

3.5 Vnější rozměr mnohojazyčnosti

Pátý bod STH se týká „vnějšího rozměru mnohojazyčnosti“, což znamená podporu evropských jazyků v zahraničí a zlepšení spolupráce s vnitrostátními a mezinárodními organizacemi působícími v oblasti jazykového vzdělávání a jazykové a kulturní rozmanitosti. *Zpráva o provádění* uvádí dvě iniciativy.

První se týká **Indie**. V roce 2008 uspořádala Komise v Novém Dillí konferenci o mnohojazyčnosti a mezikulturním dialogu. V roce 2009 podepsala s indickou vládou společné prohlášení o mnohojazyčnosti. V roce 2011 bylo v rámci politického dialogu mezi EU a Indií uspořádáno setkání vyšších úředníků. Druhá iniciativa se týká **Číny**. V roce 2009 podepsala čínská vláda a Komise společné prohlášení o mnohojazyčnosti. V roce 2011 byla uspořádána konference o mnohojazyčnosti a studiu jazyků.

O případných následných opatřeních v těchto prohlášeních nejsou k dispozici žádné informace. To je trochu zklamání, protože EU je často citována jako příklad, který je třeba studovat (a někdy i jako model, který je třeba napodobit) mnohojazyčnými zeměmi s několika úředními jazyky, jako je Indie nebo Jihoafrická republika. Vzhledem k tomu, že mnohojazyčnost ve světě je spíše normou než výjimkou, měla by EU pravděpodobně hledat modely, které by mohly poskytnout konkrétní svědectví o tom, jak konkrétně zvládat mnohojazyčnost a jazykovou rozmanitost. Jak uvádí Kraus, když evropští politici hledají takové modely, "jejich zájem často zaujme případ Spojených států. [Němčenu], chceme-li vytvořit dobrý přístup k analýze perspektiv EU jako rozmanitého politického společenství, možná bychom se měli zaměřit na zkušenosti demokratické federace, jejíž politika se v zásadě vyznačuje prolínáním multikulturalismu a nadnárodního faktoru. Srovnávací rámec pro hodnocení budoucí evropské politiky by pak byl mírně přesunut na sever ze Spojených států do Kanady" (Kraus 2008: 97: 97). Dalším zajímavým případem je Švýcarsko (viz Lacey 2013).

V neposlední řadě by EU měla věnovat větší pozornost rozvoji spolupráce s mnohojazyčnými zeměmi za účelem výměny zkušeností a postupů. Mohl by být podpořen

srovnávací výzkum v oblasti mnohojazyčnosti a jazykové politiky. Zřízení **evropského předsedy nebo výzkumného střediska pro mnohojazyčnost a jazykovou politiku by mohlo přispět k podpoře skutečně evropské vize mnohojazyčnosti ve světě**, spíše než k pouhé podpoře evropských jazyků jako takových. To by bylo v souladu s podporou EU pro velké výzkumné projekty v oblasti mnohojazyčnosti a v šestém a sedmém rámcovém programu pro výzkum a²⁴technologický rozvoj a s doporučeními, která v roce 2005 učinila sama Komise v dokumentu *Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost*. V dokumentu se uvádí, že „Komise bude prostřednictvím programu celoživotního učení podporovat studium stavu mnohojazyčnosti ve vysokoškolském vzdělávání a vytváření křesel ve studijních oborech souvisejících s mnohojazyčností a mezikulturalismem“ (Evropská komise 2005:8).

Tabulka 7 shrnuje hlavní výsledky činností prováděných Evropskou komisí za účelem uplatňování zacházení jako v tržním hospodářství a uvádí obecnou poznámku k jejich výsledkům.

Pole	Hlavní výsledky	Důsledky a poznámky
Sociální soudržnost, mezikulturní dialog a evropská integrace	1. Různé publikace 2. Zřízení platformy občanské společnosti pro mnohojazyčnost pro mezikulturní dialog	(1 a 2) Snad pozitivní dopad na citlivost na přínosy studia jazyků a jazykové rozmanitosti, ale nedostatek jasných údajů a ukazatelů nám neumožňuje dospět ke konečnému závěru.
Celoživotní učení	1. Sběr údajů (první evropský průzkum jazykových dovedností) 2. Přímé financování různých projektů zabývajících se celoživotním učením (5 % rozpočtu programu celoživotního učení použitých k tomuto účelu) 3. Významný počet účastníků těchto projektů	(1) Důležitý úspěch. Dostupnost nových údajů pro srovnání účinnosti vzdělávacích systémů (2 a 3) Pravděpodobně pozitivní účinky, ale k posouzení účinnosti a přínosů provádění MES je zapotřebí více údajů o výsledcích programů (např. úroveň jazykových dovedností, které mohou účastníci vzdělávání dosáhnout).
Zaměstnatelnost a konkurenceschopnost	1. Různé publikace 2. Přímé financování na podporu výuky cizích jazyků	(1) Možná pozitivní dopad na citlivost na výhody cizích jazyků pro podniky. K posouzení skutečného dopadu těchto publikací by bylo zapotřebí více údajů a ukazatelů.

24 Viz projekt LINEE (Jazyky v síti evropské excelence = jazyky v evropské síti excelence), DYLAN (Jazyková dynamika a řízení rozmanitosti), Eldia (Evropská jazyková rozmanitost pro všechny) a MIME (Mobility and Inclusion in a multilingual Europe = mobilita a začleňování ve vícejazyčné Evropě).

		(2) Pravděpodobně pozitivní účinky, ale o konečných výsledcích tohoto přímého financování je k dispozici jen málo údajů. Většina těchto iniciativ je cílená a relevantní.
Podpora jazykové rozmanitosti prostřednictvím překladu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Evropský magisterský titul v oboru překladu 2. Nové nástroje a databáze pro překladatele 3. Podpora překladů knih 4. Různé studie 5. Několik činností mezinárodní spolupráce 	(1 a 2) omezený dopad a žádná následná opatření.
Vnější rozměr mnohojazyčnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Společné prohlášení o mnohojazyčnosti s Indií 2. Společné prohlášení o mnohojazyčnosti s Čínou 	
Zdroj: tabulka sestavená autorem		

Tabulka 7: Shrnutí činností Evropské komise při provádění systému tržního hospodářství

4 Závěry

Hlavní výsledky:

- Obecné cíle zacházení jako v tržním hospodářství jsou relevantní, neboť jsou v souladu s problémy, které má status tržního hospodářství vyřešit. Některá nová opatření mohou být navržena tak, aby zmírnila napětí mezi mobilitou a začleněním, např. s cílem posílit studium jazyků na požádání a poskytovat vícejazyčné veřejné služby, včetně administrativních formulářů. Dobrymi příklady jsou on-line jazyková podpora (OLS) a strojový překlad pro orgány veřejné správy (MT@EC), které vyvinula Evropská komise.
- Hodnocení tohoto významu lze provést na základě omezených empirických důkazů. Chybí nám dostatečné a spolehlivé údaje pro studium účinků jazykových dovedností na hospodářský blahobyt jednotlivců a na konkurenceschopnost podniků. Lepší údaje o příjmech evropských rezidentů by mohly být shromažďovány v průzkumu o vzdělávání dospělých. Je zapotřebí více kvantitativních údajů o používání jazyků v ekonomických činnostech evropských společností (tj. při nákupních, výrobních a prodejních procesech).
- Pokud jde o hodnocení opatření a činností prováděných Komisí za účelem provádění STH, bereme na vědomí smíšená svědectví. Informace o nákladech a účelnosti programů a opatření EU přijatých za účelem dosažení souladu se statutem tržního hospodářství nejsou úplné. Ukazatele, které mají být použity k posouzení výsledků jazykové politiky, by měly být vymezeny výslovněji.
- Zvláštní pozornost by měla být věnována konečným účinkům programů zaměřených na zlepšení jazykových dovedností studentů a dospělých. Metody hodnocení lze přizpůsobit stávajícím pokynům, které již Komise zveřejnila.
- Pobídky mohou být také účinným způsobem podpory mnohojazyčnosti, zejména ve vysokoškolském vzdělávání.
- Měla by existovat soudržnost mezi STH a dalšími politikami EU, které mají nepřímý dopad na jazykovou rozmanitost a nauplatňování vzorce LM+2. Někdy v určitých oblastech politiky převládá monolingvismus a/nebo faktická trojjazyčnost.
- Vnější komunikace Evropské komise by mohla být vícejazyčná, zejména pokud jde o její internetové stránky.

Jak je uvedeno v oddíle 1, posílení studia jazyků a podpora překladatelského odvětví lze považovat za způsoby, jak dosáhnout dalších socioekonomických cílů, jako je podpora mobility, usnadnění začleňování migrantů a mobilních občanů z EU, zlepšení zaměstnatelnosti a zajištění rovnosti mezi úředními jazyky EU (body 1 a 3 STH a závěrečná doporučení).

Empirické důkazy uvedené v oddíle 2 ukazují, že znalost cizích jazyků může mít pozitivní dopad na příjmy jednotlivců a na blaho společnosti a že investice do výuky více než jednoho cizího jazyka jsou vhodným cílem. Tyto výhody lze měřit. Kromě toho mohou cizí jazykové dovednosti usnadnit mobilitu a začlenění. Důkazy o dopadu jazykových dovedností na zaměstnatelnost je třeba ještě prokázat, ale mezi jazykovými dovednostmi a profesním postavením existuje pozitivní vztah. Jazykové dovednosti mohou přispět k hospodářské integraci migrantů zvýšením jejich příjmů a pracovních příležitostí. Studie míryvytlučení z jazyků ukazuje, že rovné zacházení s úředními jazyky EU je nezbytné k

zajištění účinnosti a spravedlivého přístupu k dokumentům zveřejněným EU.

Podpora studia jazyků za účelem podpory mobility v rámci EU a podpory začleňování v hostitelské zemi je jedním z cílů MES, ale ani vzorec LM+2, ani podpora jediného automobilového jazyka nepostačuje k vyřešení napětí mezi mobilitou a začleněním. Některá inovativní opatření by mohla být vypracována na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU. **Výuka úředního jazyka (úředních jazyků) hostitelské země před odjezdem do zahraničí a/nebo bezprostředně po příjezdu do hostitelské země by měla být přístupnější a levnější.** Online jazyková podpora (OLS) poskytovaná Evropskou komisí studentům programu Erasmus je dobrým příkladem a mohla by být rozšířena i na další cílové skupiny obyvatel (viz oddíl 3.2). Kromě toho, jak je uvedeno v bodě 3 písm. c) STH, EU by mohla využívat evropské strukturální fondy k poskytování specifických jazykových kurzů v oblasti odborného vzdělávání a vzdělávání dospělých. To by bylo v souladu s doporučeními obsaženými v závěrech Rady ze dne 20. května 2014 o mnohojazyčnosti a rozvoji jazykových dovedností. V tomto dokumentu je Rada vyzývá, aby „využívaly potenciál programu Erasmus+ a evropských strukturálních a investičních fondů“ k dosažení těchto cílů.

Lepší poskytování vícejazyčných veřejných služeb, alespoň ve velkých městech, by mohlo být užitečné. Poskytování standardizovaných správních formulářů v několika jazycích může usnadnit hospodářskou činnost a koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Určitého pokroku bylo dosaženo, ale je zde prostor pro pokrok²⁵. Strojový překlad pro orgány veřejné správy (MT@EC) vyvinutý Evropskou komisí může být v této oblasti velmi užitečný (viz oddíl 3.4). To zdůrazňuje význam překladu a tlumočení při řízení vícejazyčné komunikace v Evropě. K tomuto bodu lze dospět k závěru, **že obecné cíle uvedené v zacházení jako v tržním hospodářství jsou relevantní, protože jsou v souladu s problémy, které má status tržního hospodářství vyřešit. Jazykové dovednosti přinášejí jednotlivcům, společnostem a orgánům EU několik druhů dávek (nebo „přínosů“). Některé z těchto dávek byly (nebo mohou být) kvantifikovány. Některá inovativní opatření by však měla být navržena tak, aby dále zmírnila napětí mezi mobilitou a začleněním.**

Je třeba poznamenat, že v této studii bylo hodnocení relevance zacházení jako v tržním hospodářství provedeno na základě omezených empirických důkazů. Tyto důkazy se týkají pouze několika evropských zemí, včetně zemí mimo EU, jako je Turecko nebo Švýcarsko. **Chybí nám dostatečné a spolehlivé údaje pro studium účinků jazykových dovedností na ekonomické blaho jednotlivců,** a tak srovnání významu různých jazyků na trhu práce a zohlednění regionálních dopadů (například jazykové dovednosti v italštině nejsou pravděpodobně stejně odměňovány ve francouzských regionech Rhône-Alpes a Bretaň). Pokud je nám známo, průzkum vzdělávání dospělých zveřejněný Eurostatem je v současné době jediným souborem údajů, který lze použít pro transevropskou analýzu vztahu mezi jazykovými dovednostmi a zaměstnatelností a/nebo

²⁵ Normy EU v oblasti koordinace systémů sociálního zabezpečení například stanoví, že se na příjemce vztahují právní předpisy jediné země a že v této zemi dostávají bonusy a že organizace sociálního zabezpečení rozhodují o právní jurisdikci, na kterou se příjemci vztahují (tzv. zásada jediného rozhodného práva). Např. osoba, která má sídlo a pracuje v Rakousku s dodatečnou hospodářskou činností na Slovensku, by měla platit veškeré své sociální zabezpečení v Rakousku. Každá vnitrostátní organizace však používá různé formy v různých jazycích, kterým úředníci pracující v zahraničních organizacích nutně nerozumí. V důsledku toho čelí evropští občané pracující ve více než jednom členském státě administrativním překážkám, které zvyšují náklady na mobilitu.

individuálním příjmem. Je však třeba zlepšit kvalitu shromažďovaných údajů, zejména u proměnných popisujících příjmy respondentů. Jedním z možných řešení je zveřejnit některé průzkumy ad hoc nebo v pravidelných intervalech zahrnout konkrétní otázky týkající se jazykových dovedností do rozsáhlých reprezentativních panelových studií, jako je studieněmecké *sociálně-ekonomické komise (SOEP)*. Nejsou k dispozici údaje k posouzení přínosu jazykových dovedností k HDP EU. Abychom posoudili přínos jazykových dovedností ke konkurenceschopnosti a vytváření přidané hodnoty, potřebujeme **kvantitativní** údaje o používání jazyků v nákupních, výrobních a prodejních procesech evropských podniků (viz například oddíl 2.1.2). Tato myšlenka není úplně nová. Pracovní dokument útvarů Komise k *posouzení dopadů: průvodní dokument ke sdělení o mnohojazyčnosti: přínos pro Evropu a společný závazek* doporučuje shromažďovat údaje z průzkumů o jazykových strategiích přijatých podniky, poskytovateli a místními orgány a shromažďovat údaje o tom, jak sdělovací prostředky zohledňují jazykovou a kulturní rozmanitost (Evropská komise 2008c:32). **Údaje shromážděné ve Švýcarsku jsou příkladem.**

Hodnocení opatření a činností zavedených Komisí za účelem uplatňování statusu tržního hospodářství ukázalo, že ačkoli řada opatření byla relevantní (s ohledem na výsledky uvedené v oddíle 2), **informace o nákladech a účelnosti programů a opatření EU při dosahování cílů STH jsou často neúplné. Ukazatele pro hodnocení výsledků jazykové politiky by měly být lépe definovány.** Zveřejněné údaje se týkají vstupů (investovaných EUR) a někdy produktů (např. počet podporovaných programů), ale je třeba věnovat větší pozornost hodnocení konečných výsledků (nebo důsledků) těchto programů pro cílovou populaci. Dobrý model pro posouzení účinnosti/účinnosti financování jazykových politik EU na podporu menšinových jazyků poskytuje zpráva Grin et al. (2003). Metody hodnocení lze upravit na základě pokynů, které Komise již zveřejnila (Evropská komise 1999, Evropská komise 2008a). Ukazatele výkonnosti by měly být lépe navrženy (viz oddíl 1.2).

Výsledky finanční podpory EU na studium jazyků mezi programem Erasmus a mezinárodními studenty by mohly být lépe sledovány. Je třeba poznamenat, že přímá finanční podpora je pouze jedním z nástrojů, které může EU použít k dosažení cílů zacházení jako v tržním hospodářství. **Účinným způsobem podpory mnohojazyčnosti mohou být také pobídky.** Například volba jazyka jednotlivců a institucí vysokoškolského vzdělávání reaguje na pobídky začleněné do systémů hodnocení kvality výzkumných a výukových činností (např. žebříčku univerzit). Propojení veřejného financování univerzit nebo podpory mobility studentů s jednoduchým počtem zapsaných zahraničních studentů může být podnětem pro univerzitní programy prováděné pouze v angličtině, aniž by byla věnována dostatečná pozornost výuce studentům úředního jazyka hostitelské země. Použití ukazatele, jako je „počet zapsaných zahraničních studentů, kteří na konci studia dosáhnou úrovně C1 v místních jazykových znalostech“, namísto prostého počtu zahraničních studentů, by mohlo být pobídkou pro vysokoškolské instituce, aby účinněji podporovaly studium jazyků mezi zahraničními studenty. Zvláštní pozornost by obecně měla být věnována soudržnosti mezi STH a dalšími politikami EU, které mají nepřímý dopad na jazykovou rozmanitost, a uplatňování vzorce LM+2, jako je „internacionalizace“ politiky vysokoškolského vzdělávání, patentové a inovační politiky a používání jazyků na internetových stránkách orgánů EU. Někdy v těchto oblastech politiky převládá monolingvismus nebo *faktický* trojjazyčnost, což může mít dopad na pobídky jednotlivců a rodin, na kterých se jazyky učí a používají. Jak je uvedeno ve výše uvedeném dokumentu

útvary Komise: průvodní dokument ke sdělení o mnohojazyčnosti: přínos pro Evropu a společný závazek: „Mnohojazyčnost je průřezová otázka, která má dopad na konkurenceschopnost a evropské občanství a měla by být začleněna do řady politik mimo oblast vzdělávání“ (Evropská komise 2008c:5).

Un Závěrečná poznámka ke konečnému cíli zacházení jako v tržním hospodářství je zde. Rada vyzývá Komisi, aby „v rámci nového komplexního politického rámce pro mnohojazyčnost a v mezích svých pravomocí přijala opatření s cílem zohlednit jazykové potřeby občanů a institucí, přičemž zvláštní pozornost bude věnována i) vztahům mezi evropskými orgány a veřejností a ii) vztahům mezi evropskými orgány a vnitrostátními orgány, se zvláštním zřetelem na poskytování informací ve všech úředních jazycích a na podporu mnohojazyčnosti na internetových stránkách Komise“. Komise se touto otázkou nezabývala ve zprávě o provádění ani v souvisejících dokumentech. Svědectví uvedená v oddíle 2.3 však ukazují, že mnohojazyčnost by mohla být lépe propagována na internetových stránkách Komise. Kromě toho, že jsou úložištěm zpráv nebo obecných informací, obsahují internetové stránky Komise také materiály, které mohou mít strategický význam pro hospodářské subjekty, jako jsou malé a střední podniky, sdružení a nevládní organizace reagující na výzvy k podávání nabídek, programy financování nebo zadávací řízení.

5 Odkazy

- Aldashev, Alisher, Johannes Gernandt a Stephan L. Thomsen (2009). „Jazykové využití, účast, zaměstnanost a výdělků Důkazy pro cizince v západním Německu s více zdroji výběru“, *Labour Economics*, 16, s. 330–341.
- Ammon, Ulrich (2015). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt* Berlin: Od Gruytera.
- Aparicio Fenoll, Ainhoa a Zoë Kuehn (2016). „Podporuje znalost cizích jazyků migraci mladých lidí v rámci Evropské unie?“, Gazzola, Michele a Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 331–356. Cambridge: MIT Press.
- Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi a Elena Soto Calvo (2015). *Jazyk a zaměstnatelnost*. Lucembursko: Evropská komise – Společné výzkumné středisko.
- Bane Mullarkey Ltd. (2009). *Ekonomické výhody spojené s irským jazykem, které se zvýšily na Galway City a Galway Gaeltacht*. Galway: Gaillimh Gaeilge.
- Beadle, Shane, Martin Humburg, Richard Smith a Patricia Vale (2015). *Studie o profesionalitě a zaměstnatelnosti cizího jazyka*. V Bruselu: Evropská komise.
- Budría, Santiago a Pablo Swedberg (2012). *Dopad jazykových znalostí na příjmy přistěhovalců ve Španělsku*, IZA Discussion Paper No. 6957. Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
- CILT (2006). *ELAN: Dopady nedostatku znalostí cizích jazyků v podnicích na evropské hospodářství*. Londýn: CILT, Národní centrum pro jazyky.
- Rada Evropské unie (2008a). „Závěry Rady ze dne 22. května 2008 o mnohojazyčnosti“, *Úřední věstník Evropské unie*, C 140, s. 14–15.
- Rada Evropské unie (2008b). „Usnesení Rady ze dne 21. listopadu 2008 o evropské strategii pro mnohojazyčnost“, *Úřední věstník Evropské unie*, C 320 (16.12.2008), s. 1–3.
- Rada Evropské unie (2010). Závěry Rady o jazykových dovednostech k posílení mobility, *Úřední věstník Evropské unie*, C 372, s. 27–30.
- Rada Evropské unie (2012). „Nařízení Rady (EU) č. 1260/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany, pokud jde o příslušná ujednání o překladu“, *Úřední věstník Evropské unie*, L 361, s. 89–92.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes a Gigliola Paviotti (2008a). *Mnohojazyčnost: mezi cíli politiky a prováděním*. V Bruselu: Evropský parlament.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes a Gigliola Paviotti (2008b). *Mnohojazyčnost: mezi cíli politiky a prováděním – přílohy*. V Bruselu: Evropský parlament.
- Danguy, Jérôme a Bruno Van Pottelsberghe de la Potterie (2011). Analýza nákladů a přínosů patentu Společenství, *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 2 (2), s. 1–41.
- Di Paolo, Antonio a Aysit Tansel (2015). Návrat k znalostem cizích jazyků v rozvojové zemi: Příklad Turecka, *Journal of Development Studies* 51, s. 407–421.
- Dustmann, Christian (1994). „Mluvící plynulost, psaní plynulosti a výdělků migrantů“, *Journal of Population Economics*, 7 (2), s. 133–156.
- Dustmann, Christian a Francesca Fabbri (2003). Jazykové znalosti a trh práce. Výkon imigrantů ve Spojeném království“, *The Economic Journal*, 113, s. 695717.
- Egger, Peter H. a Andrea Lassman (2016). „Kulturní intergration a export variace překrývají napříč zeměmi“, v Gazzola, Michele a Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 357–380. Cambridge: MIT Press.

- Egger, Peter H. a Andrea Lassmann (2012). „Jazykový efekt v mezinárodním obchodu: Metaanalýza“, *Economics Letters*, 116, s. 121–124.
- Egger, Peter H. a Farid Toubal (2016). „Společný mluvený jazyk a mezinárodní obchod“, v Ginsburghu, Victor a Shlomo Weber (eds.) *Palgrave Handbook of Economics and Language*, pp. 263–289. Basingstoke: Jsem v Palgrave.
- EPO-OHIM (2013). *Průmyslová odvětví náročná na práva duševního vlastnictví: příspěvek k hospodářské výkonnosti a zaměstnanosti v Evropské unii. Zpráva o analýze na úrovni průmyslu, září 2013*. Munchen-Alicante: Evropský patentový úřad (EPO) a Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM).
- Eureval (2010). *Příspěvek překlada k mnohojazyčné společnosti v Evropské unii*, Studie o překladu a mnohojazyčnosti. V Bruselu: Generální ředitelství pro překlady. Evropská komise.
- Evropská komise (1999). *Sbírka prostředků – hodnocení sociálně-ekonomických programů* (6 svazků). Lucembursko: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství.
- Evropská komise (2003). *Podpora studia jazyků a jazykové rozmanitosti: Akční plán 2004–2006*, KOM(2003) 449 v konečném znění. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2005). *Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost*, KOM(2005) 596 v konečném znění. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2007). *Mobilita, nástroj pro více a lepší pracovní místa: Evropský akční plán pro pracovní mobilitu (2007–2010)*, KOM(2007) 773 v konečném znění. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2008a). *EVALSED: Zdroj pro hodnocení socioekonomického rozvoje*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství.
- Evropská komise (2008b). *Zelená kniha – Migrace & mobilita: výzvy a příležitosti pro vzdělávací systémy EU*, KOM(2008) 423. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2008c). *Posouzení dopadů. Průvodní dokument ke sdělení "Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek"*, KOM(2008) 2444. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2008d). *Přehled akcí Společenství v oblasti mnohojazyčnosti a výsledky veřejné konzultace on-line. Průvodní dokument ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek*, SEK(2008) 2443. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2008e). *Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek*, KOM(2008) 566 v konečném znění. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2009). *Začlenění dětí přistěhovalců do škol v Evropě*. V Bruselu: Eurydice-Evropská komise.
- Evropská komise (2011a). *Přehled akcí Společenství v oblasti mnohojazyčnosti – aktualizace z roku 2011*, SEK(2011) 926. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2011b). *Jazyková příručka pro evropské podniky. Úspěšná komunikace ve Vašem mezinárodním obchodě* v Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2011c). *Výuka jazyků na úrovni předškolních škol: zajistit jeho účinnost a udržitelnost. Příručka k politice*, SEK(2011) 928 v konečném znění. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2011d). *Jazyky pro práci. Poskytování mnohojazyčných komunikačních dovedností pro trh práce*. , Zpráva tematické pracovní skupiny „Jazyky pro pracovní místa“. Evropský strategický rámec pro vzdělávání a odbornou přípravu. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2011e). *Mapování osvědčených vícejazyčných obchodních postupů v*

EU. V Bruselu: Generální ředitelství pro překlady. Evropská komise.

- Evropská komise (2011f). *Zpráva o provádění usnesení Rady ze dne 21. listopadu 2008 o evropské strategii pro mnohojazyčnost*, SEK(2011) 927. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012a). *Evropané a jejich jazyky*, zvláštní průzkum Eurobarometr 386. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012b). *První evropský průzkum jazykových kompetencí*. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012c). *Jazykové dovednosti pro zaměstnatelnost, mobilitu a růst*, doprovodný dokument. Sdělení Komise. „Přehodnocení vzdělávání: Investice do dovedností pro dosažení lepších socioekonomických výsledků“. SWD(2012) 372 final. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012d). *Jazykové dovednosti pro zaměstnatelnost, mobilitu a růst. Průvodní dokument k dokumentu „Přehodnocení Education: Investing v dovednostech pro lepší socioekonomické výsledky“*, SWD(2012) 372 final. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012e). *Přehodnocení vzdělávání: Country analysis Part I. Accompanying the document Rethinking Education: Investing in skills for better socioeconomic results (Doprovodnost k hodnocení dovedností pro lepší socioekonomické výsledky)*, SWD(2012) 377 final. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2012f). *Přehodnocení Education: Investing v oblasti dovedností pro dosažení lepších socioekonomických výsledků* COM(2012) 669 final. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropská komise (2015). *Jazykové znalosti ve škole a v práci. Nové důkazy o národních jazykových testech a o významu jazykových dovedností na trhu práce*. V Bruselu: Evropská komise.
- Evropský parlament (2008). „Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. března 2009 o mnohojazyčnosti: přínos pro Evropu a společný závazek (2008/2225(INI))“, *Úřední věstník Evropské unie*, C 117 E, s. 59–64.
- Eurostat (2016). *Statistika studia cizích jazyků, vysvětlila statistika, Eurostat*.
- Fidrmuc, Jan a Jarko FIDRMUC (2015). „Zahraniční jazyky a obchod: důkazy z přírodního experimentu“, *Empirical Economics*, DOI 10.1007/s00181-015-0999-7.
- Fidrmuc, Jan, Victor Ginsburgh a Shlomo Weber (2010). „Scénáře přesahující jednomyslnost: Mohla by kvalifikovaná většina členských států zmírnit zátěž mnohojazyčnosti v Evropě?“, v Hanfovi, Dominikovi, Klausu Maláčkovu a Elise Muirové (eds.) *Jazyky a evropská integrace*, pp. 259–279. V Bruselu: Jsem Peter Lang.
- Gazzola, Michele (2014a). *Hodnocení jazykových režimů. Teorie a aplikace ve vícejazyčných patentových organizacích*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gazzola, Michele (2014b). „Partecipazione, esclusione linguistica e traduzione: Una valutazione del regime linguistico dell'Unione europea“, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 43 (2), s. 227–264.
- Gazzola, Michele (2015). „Identifikace a zmírňování jazykových nerovností ve správě patentových informací v Evropě“, *World Patent Information*, (40), s. 43–50.
- Gazzola, Michele (2016). Vícejazyčná komunikace pro koho? Jazyková politika a spravedlnost v Evropské unii“, *Evropská unie Politics*, DOI: 10.1177/1465116516657672.
- Gazzola, Michele (2016, nadcházející). Jazykové dovednosti a zaměstnanecký status dospělých migrantů v Evropě“, v Beacco, Jean-Claude, Hans-Jürgen Krumm, David Little a Philia Thalgot (eds.) *Jazyková integrace dospělých migrantů. Některé lekce z výzkumu*. Berlín/Boston: Z Gruyter-Mouton.
- Gazzola, Michele (2016, v tisku). „Documenti e Orientamenti dell'Unione europea in materia di multilinguismo“, v Caretti, Paolo a Giuseppe Mobilio (eds.) *La lingua come*

fattore di integrazione sociale e politica, pp. 99–131. Turín: Giappichelli.

- Gazzola, Michele a François Grin (2013). Je ELF účinnější a spravedlivější než překlad? Hodnocení mnohojazyčného režimu EU," *International Journal of Applied Linguistics*, 23 (1), s. 93–107.
- Gazzola, Michele, François Grin a Bengt-Arne Wickström (2016). „Stručná bibliografie jazykové ekonomie“, v Gazzola, Michele a Bengt-Arne Wickström (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 53–92. Cambridge (MA): MIT Press.
- Ginsburgh, Victor a Juan Prieto (2011). „Returns to foreign languages of native workers in the EU“ (Returns to foreign languages of native workers in the EU), „Returns to foreign languages of native workers in the EU“, *Industrial and Labour Relations Review*, 64 (3), s. 599–618.
- Ginsburgh, Victor a Shlomo Weber (2005). „Jazykové deenfranchisement in the European Union“, *Journal of Common Market Studies*, 43 (2), s. 273–286.
- Gobierno vasco (2016). *Hodnota a ekonomický dopad baskičtiny*. San Sebastian: Baskická vláda – Ministerstvo školství, jazykové politiky a kultury.
- Grin, François (1999). *Dovednosti a odměny. Hodnota jazyků ve Švýcarsku*. Fribourg: Univerzitní vydání Fribourg.
- Grin, François (2003). „Jazykové plánování a ekonomie“, *Aktuální problémy v jazykovém plánování*, 4 (1), s. 1–66.
- Grin, François, László Marác, Nike K. Pokorn a Peter A. Kraus (2014). „Mobilita a začleňování ve vícejazyčné Evropě: Stanovisko k projektu MIME“. Ženeva: Univerzita v Ženevě <http://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITIONPAPER-V4.pdf>
- Grin, François, Tom Moring, Durk Gorter, Johan Häggman, Dónall Ó Riagáin a Miguel Strubell (2003). *Podpora menšinových jazyků v Evropě*. V Bruselu: Evropská komise.
- Grin, François, Claudio Sfreddo a François Vaillancourt (2009). *Cizí jazyky v odborné činnosti*, projekt č. 405640–108630. Ženeva: Univerzita v Ženevě www.elf.unige.ch
- Grin, François, Claudio Sfreddo a François Vaillancourt (2010). *Ekonomie vícejazyčného pracoviště*. Londýn: V Routledge.
- Grin, François a François Vaillancourt (1997). *Ekonomie mnohojazyčnosti: Přehled a analytický rámec*," *Roční přehled aplikované lingvistiky*, 17, s. 4365.
- Hagen, Stephen (2010). *Studie ELAN-CAT: Studie o používání jazyků pro obchod a obchod v Katalánsku*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Hagen, Stephen (2011). *Zpráva o strategiích jazykového řízení a osvědčených postupech v evropských malých a středních podnicích: Projekt Pimlico*. V Bruselu: Evropská komise.
- Hanf, Dominik, Klaus Maláček a Elise Muir (eds.) (2010). *Jazyky a evropská integrace*. V Bruselu: Jsem Peter Lang.
- Harhoff, Dietmar, Karin Hoisl, Bettina Reichl a Bruno Van Pottelsberghe (2009). „Patent validace na úrovni země – úloha poplatků a nákladů na překlad“, *výzkumná politika*, 38, s. 1423–1437.
- Hornberger, Nancy H. (2006). „Rámce a modely v jazykové politice a plánování“, v Ricento, Thomas (ed.) *Úvod do jazykové politiky. Teorie a metody*, pp. 24–41. Oxford: To je Blackwell.
- ICF Consulting Services (2015). *Výuka a studium jazyků ve vícejazyčných třídách*. V Bruselu: Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu. Evropská komise.
- ICF GHK (2014). *Jazyky ve vzdělávání a odborné přípravě: Konečná srovnávací analýza země*. V Bruselu: Evropská komise.
- Knoepfel, Peter, Corinne Larrue, Frédéric Varone a Michael Hill (2007). *Analýza veřejné politiky*. Bristol: Politický tisk. [Původní znění: *Analýza a řízení veřejných politik* (2. vyd.),

Ženeva-Basel: Helbing & Lichtenhahn, 2006].

- Kraus, Peter A. (2008). Jednorozměrnou rozmanitost? Evropská integrace a challenge jazykové politiky", v Arzoz, Xabier (ed.) *Respecting Linguistic Diversity in the European Union*, str. 86–103. Amsterdam: John Benjamins.
- Krzyzanowski, Michal a Ruth Wodak (2011). Politické strategie a jazykové politiky: Lisabonská strategie Evropské unie a její důsledky pro politiku EU v oblasti jazyků a mnohojazyčnosti, *jazyková politika*, 10, s. 115–136.
- Lacey, Joseph (2013). „Musí být Evropa švýcarská? O myšlence volebního prostoru a možnosti vícejazyčných ukázek," *British Journal of Political Science*, pp. 1–22.
- Leslie, Derek a Joanne Lindleyová (2001). „Dopad jazykových schopností na zaměstnanost a výdělky britských etnických komunit", *Economica*, 68, s. 587606.
- Marsh, David a Richard Hill (2009). *Studie o přínosu mnohojazyčnosti k tvořivosti*. V Bruselu: Evropská komise.
- McCormick, Christopher (2013). „Země s lepší angličtinou mají lepší ekonomiky", *Harvard Business Review*, 15. listopadu.
- Media Consulting Group (2011). *Studie o používání titulků. Potenciál titulkování podpořit studium cizích jazyků a zlepšit zvládnutí cizích jazyků*. V Bruselu: Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu. Evropská komise.
- Melitz, Jacques (2008). „Jazyk a zahraniční obchod", *European Economic Review*, 52, s. 667–699.
- Ó Riagáin, Pádraig (2015). „Srovnávací analýza opatření jazykových znalostí v EB a národních průzkumech", dokument předložený na sympozium *Eurobarometr @ GESIS. Čtyři desetiletí průzkumu Evropy – perspektivy akademického výzkumu s průzkumy Eurobarometr Evropské komise*, pátek 10. července 2015, Kolín Německo, http://www.gesis.org/fileadmin/upload/events/EBSymposium/Poster/ORiagain_Poster.pdf
- Phillipson, Robert (2003). *Evropa pouze proangličtinu? Náročná jazyková politika*. Londýn: V Routledge.
- Priegnitz, Frauke (2014). „Zwischen englischsprachigem Studium und Landessprachigem Umfeld. International Absolventen deutscher und Dänischer Hochschulen" PhD diplomová práce, Fakultät für Geisteswissenschaften Fachbereiche Sprache, Literatur, Medien & Europäische Sprachen und Literaturen der Universität Hamburg, Hamburg.
- Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo a Andy Lung Jan Chan (2012). *Status překladatelské profese v Evropské unii*, Studie o překladu a mnohojazyčnosti. V Bruselu: Generální ředitelství pro překlady. Evropská komise.
- Rendon, Sílvio (2007). „Katalánská prémie: jazyk a zaměstnanost v Katalánsku", *Journal of Population Economics*, 20, s. 669–686.
- Rinsche, Adriane a Nadia Portera-Zanottiová (2009). *Velikost jazykového průmyslu v EU*. V Bruselu: Generální ředitelství pro překlady, Evropská komise.
- Saville, Nick a Esther Gutierrez Eugenio (2016). *Výzkum pro výbor CULT – Provádění evropské strategie pro mnohojazyčnost – politika a provádění na úrovni EU*. V Bruselu: Evropská unie.
- Stevensová, Anne (2010). *Studie o dopadu informačních a komunikačních technologií (IKT) a nových médií na studium jazyků*. V Bruselu: Evropská komise.
- Stöhr, Tobias (2015). Návrat k používání cizích jazyků v zaměstnání: Důkazy z Německa, *Labour Economics*, 32, s. 86–98.
- Troussel, Jean-Christophe a Julien Debussche (2014). *Překlady a práva duševního vlastnictví*. V Bruselu: Generální ředitelství pro překlady. Evropská komise.
- Van der Jeught, Stefaan (2015). *Jazykové právo EU*. Groningen: Vydavatelství práva

Evropa.

- Van Parijs, Philippe (2000). V přízemí světa: O socioekonomických důsledcích jazykové globalizace," *International Political Science Review/International Review of Political Science*, 21 (2), s. 217–233.
- Van Pottelsberghe, Bruno a Didier François (2009). „Nákladový faktor patentových systémů“, *Journal of Industry Competition and Trade*, 9, s. 329–355.
- Van Pottelsberghe, Bruno a Malwina Mejer (2010). „The London Agreement and the cost of Patenting in Europe“ (Londýnská dohoda a náklady na patentování v Evropě), *European Journal of Law and Economics*, 29 s. 211237.
- Vandenbrande, Tom (2006). *Mobilita v Evropě. Analýza průzkumu Eurobarometru z roku 2005 o geografické mobilitě a mobilitě na trhu práce*. Dublin: Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek.
- Williams, Donald R. (2011). „Vícejazyčné používání a výdělky v západní Evropě“, *International Journal of Manpower*, 32 (4), s. 372–393.
- Zhang, Weiguo a Gilles Grenier (2013). „Jak může být jazyk propojen s ekonomikou?“, *Jazykové problémy & Jazykové plánování*, 37 (3), str. 203–226.

6 Přílohy

6.1 Úrovně vzdělání podle ISCED/ISCED 2011

Ve srovnání s ISCED (International Standard Classification of Education) = ISCED (International Standard Classification of Education) 1997, který měl 7 úrovní vzdělání nebo výuky, ISCED 2011 má 9 úrovní vzdělání nebo výuky, mezi 0 a 8 (vysokoškolské vzdělání je podrobnější):

- CITES 0: vzdělávání matek = předškolní vzdělávání (méně než primární)
- CITES 1: základní vzdělávání
- CITES 2: nižší sekundární vzdělání (francouzská vysoká škola)
- CITES 3: vyšší střední vzdělání (francouzská střední škola)
- CITES 4: jiné než vyšší postsekundární vzdělávání
- CITES 5: vysokoškolské vzdělávání v krátkém cyklu (2 roky: BTS, DUT ve Francii)
- CITES 6: úroveň licence nebo ekvivalentní
- CITES 7: magisterské nebo rovnocenné
- CITES 8: doktorská nebo rovnocenná úroveň

6.2 Korespondence mezi úrovněmi ISCED 2011 a ISCED 1997

ISCED 2011 (od roku 2014)	ISCED 1997(od roku 2013)
CITACE 01	*
CITACE 02	CITACE 0
CITACE Č. 1	CITACE Č. 1
CITACE Č. 2	CITACE Č. 2
CITACE 3 *	CITACE Č. 3
CITACE 4 *	CITES 4
CITES 5	CITES 5
CITES 6	
CITES 7	
CITES 8	CITES 6
* obsah kategorie byl mírně upraven	
Zdroj:	Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Correspondence_ISCED_2011—.3EISCED_1997

6.3 Anglické dovednosti mezi občany EU ve věku 15 let a více, 2012

Země	počet obyvatel >15	Úroveň znalostí v angličtině jako cizí jazyk			Celkem
		velmi dobré	dobré	Bazí,že	
	a)	B)	(C)	(D)	e)°
Německo	64 409 146	9,00 %	26,00 %	21,00 %	56,00 %
Rakousko	7 009 827	15,00 %	31,00 %	26,00 %	73,00 %
Belgie	8 939 546	14,00 %	24,00 %	15,00 %	52,00 %
Bulharsko	6 537 510	7,00 %	13,00 %	5,00 %	25,00 %
Kypr	6 604	31,00 %	31,00 %	12,00 %	73,00 %
Dánsko	4 561 264	38,00 %	34,00 %	15,00 %	86,00 %
Estonsko	945 733	9,00 %	27,00 %	14,00 %	50,00 %
Finsko	4 440 004	18,00 %	25,00 %	27,00 %	70,00 %
Francie	47 756 439	3,00 %	16,00 %	20,00 %	39,00 %
Řecko	8 693 566	19,00 %	19,00 %	13,00 %	51,00 %
Maďarsko	8 320 614	4,00 %	7,00 %	8,00 %	20,00 %
Irsko	3 522 000	LN	LN	LN	100,00 %
Itálie	51 862 391	4,00 %	21,00 %	8,00 %	34,00 %
Lotyšsko	1 447 866	7,00 %	18,00 %	20,00 %	46,00 %
Litva	2 829 740	5,00 %	17,00 %	15,00 %	38,00 %
Lucembursko	404 907	18,00 %	27,00 %	10,00 %	56,00 %
Malta	335 476	46,00 %	30,00 %	12,00 %	89,00 %
Nizozemsko	13 371 980	28,00 %	52,00 %	10,00 %	90,00 %
Polsko	32 413 735	7,00 %	15,00 %	11,00 %	33,00 %
Portugalsko	8 080 915	2,00 %	13,00 %	11,00 %	27,00 %
Česká republika	9 012 443	8,00 %	16,00 %	4,00 %	27,00 %
Rumunsko	18 246 731	7,00 %	14,00 %	10,00 %	31,00 %
Spojené království	51 848 010	LN	LN	LN	100,00 %
Slovensko	4 549 955	7,00 %	13,00 %	5,00 %	26,00 %
Slovinsko	1 759 701	17,00 %	25,00 %	18,00 %	59,00 %
Švédsko	7 791 240	34,00 %	34,00 %	18,00 %	86,00 %
Celkem	408 879 069				
% občanů EU hovořících anglicky (zahraniční jazyk) podle úrovně kompetencí		7 %	17 %	12 %	37 %
° u některých zemí se součet procentních podílů ve sloupcích b), c) a d) rovná 100 % kvůli chybějícím odpovědím.					
LN = rodilí mluvčí. Pro jednoduchost jsme stanovili 100 % počet rodilých mluvčích nebo rovnocenných mluvčích ve Spojeném království a Irsku (viz Gazzola a Grin 2013: 105 pro diskusi). Naše odhady je proto třeba považovat za horní hranici.					
Zdroj: Gazzola a Grin (2013)					

6.4 Míra jazykového vyloučení ve 25 zemích EU, obyvatelé ve věku 25–64 let, 2013

Země	Jazykový režim							
	Anglicky seul		3 jazyky		6 jazyků		celková mnohojazyčnost	
	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	RDR*
Rakousko	33	82	0	7	0	6	0	6
Belgie	51	87	22	47	21	46	1	4
Bulharsko	77	95	72	94	71	94	8	8
Kypr	20	65	20	64	20	64	0	11
Česká republika	64	92	46	90	45	90	0	1
Dánsko	9	66	8	64	8	63	0	3
Estonsko	42	88	36	87	36	87	10	26
Finsko	11	74	10	73	10	73	0	2
Francie	52	93	1	5	1	5	1	4
Německo	34	89	0	6	0	5	0	5
Řecko	48	89	46	88	46	88	1	6
Maďarsko	76	94	66	92	66	92	0	0
Irsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Itálie	55	95	43	92	0	3	0	3
Lotyšsko	51	92	41	91	40	91	3	36
Litva	63	93	52	92	41	85	0	9
Lucembursko	14	84	2	11	2	10	2	9
Malta	11	50	11	49	10	48	0	0
Polsko	68	95	57	93	0	0	0	0
Portugalsko	57	90	47	86	42	84	0	1
Slovinsko	36	81	23	77	21	74	1	10
Slovensko	66	95	49	92	48	92	0	0
Španělsko	69	94	62	91	0	6	0	6
Švédsko	12	62	12	61	11	60	1	8
Spojené království	0	0	0	0	0	0	0	0

Výsledky jsou uvedeny v procentech

Abychom kompenzovali nedostatek odpovídajících údajů v Irsku a Spojeném království, předpokládali jsme, že všichni obyvatelé těchto dvou zemí jsou rodilí mluvčí v angličtině nebo velmi kvalifikovaní v angličtině jako cizí jazyk. Z tohoto důvodu je míra vyloučení nulová.

Kladná hodnota relativní míry vyloučení spojená s mnohojazyčnou politikou v různých zemích je způsobena přítomností menšin nebo rezidentů zahraničního původu s omezenou kapacitou v úředním jazyce země bydliště.

Zdroj: Eurostat AES 2013, Gazzola (2016)